

Nr 86

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag för budgetåret 1962/63 till personhistorisk forskning och publiceringsverksamhet; given Stockholms slott den 9 februari 1962.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Ragnar Edenman

Propositionens huvudsakliga innehåll

På grundval av resultatet av en sakkunnigutredning angående Svenskt biografiskt lexikon föreslås i propositionen, att staten under vissa förutsättningar åtager sig kostnaderna för fortsatt utgivning av detta verk. Den återstående utgivningstiden — som vid oförändrad utgivningstakt beräknas bli orimligt lång — förutsättes komma att förkortas väsentligt och fixeras i propositionen till högst 30 år. De av utredningen förordade riktlinjerna godtages i huvudsak. I propositionen föreslås, att en statlig institution, benämnd svenskt biografiskt lexikon, inrättas fr. o. m. den 1 juli 1962 för att omhänderha utgivningen. Ansvar för lexikonutgivningen föreslås åvila en av Kungl. Maj:t utsedd styrelse. Ledningen för redaktionsverksamheten bör anförtrors en av Kungl. Maj:t utsedd huvudredaktör.

För nästa budgetår föreslås anslag för ändamålet med 192 000 kr.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 9 februari 1962.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON, HOLMQVIST.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Edenman, anmäler — efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter — fråga angående *anslag för budgetåret 1962/63 till personhistorisk forskning och publiceringsverksamhet* och anför därvid följande.

I årets statsverksproposition, bilagan 10, ecklesiastikdepartementet, har Kungl. Maj:t på min hemställan under punkten 60 föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1962/63 beräkna till Personhistorisk forskning och publiceringsverksamhet ett förslagsanslag av 182 000 kr.

Sedan detta ärende numera färdigberetts, får jag ånyo anmäla detsamma.

I. Inledning

Jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 11 april 1958 tillkallades tre sakkunniga¹ med uppdrag att utreda frågan om fortsatt statligt stöd åt den personhistoriska forskning och publiceringsverksamhet, som för närvarande representeras av Svenskt biografiskt lexikon (i det följande benämnt SBL). De sakkunniga, som antog namnet *1958 års utredning angående Svenskt biografiskt lexikon*, avlämnade den 20 maj 1960 ett betänkande (stencilerat) angående detta lexikon.

Över betänkandet har efter remiss *yttranden* avgivits av statskontoret, riksräkenskapsverket, riksarkivet, riksbibliotekarien, nationalmuseum, Nordiska museets nämnd, Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien, Akademien för de fria konsterna med konsthögskolan, Musikaliska akademien med musikhögskolan, kanslersämbetet för rikets universitet, efter hörande av vederbörande överbibliotekarier, skolöverstyrelsen, statens humanistiska forskningsråd, statens råd för samhällsforskning, krigsarkivet, statens sakrevision, statens organisations-

¹ Numera direktören Carl Olov Sommar, ordförande, ledamoten av andra kammaren, rektorn Stig Alemyr och professorn vid universitetet i Uppsala Sven A. Nilsson.

nämnd, Skogs- och lantbruksakademien, Ingenjörsvetenskapsakademien, statens lönenämnd (i vad avser löne- och arvodesfrågor), Svenska akademien, Vetenskapsakademien, Krigsvetenskapsakademien, Personhistoriska samfundet, Samfundet för Svenskt biografiskt lexikons utgivande, Samverkande bildningsförbunden, Stockholms stadsarkiv, Svenska historiska föreningen, Svenska tidningsutgivareföreningen, Sveriges allmänna biblioteksforening och Tekniska museet.

Vid kanslerns för rikets universitet utlåtande har fogats yttranden av t. f. överbibliotekarien vid universitetsbiblioteket i Uppsala, överbibliotekarien vid universitetsbiblioteket i Lund, överbibliotekarien vid stadsbiblioteket i Göteborg och bibliotekskommissionen vid universitetet i Stockholm.

Inledningsvis lämnas här en redogörelse för *SBL:s tillkomst och utveckling*.

Det huvudsakliga syftet med SBL kan sägas vara att utgöra en på förstahandskällor baserad generalinventering av betydelsefulla personligheter under olika skeden av det svenska samhällets utveckling. SBL började utgivas år 1917 på Albert Bonniers förlag men nedlades av ekonomiska skäl år 1931. Vid denna tidpunkt hade tio volymer utkommit, omfattande bokstäverna A—C samt början av bokstaven D. Ett initiativ till fortsatt utgivande av lexikonet togs av det år 1936 bildade Samfundet för Svenskt biografiskt lexikons utgivande. Enligt sina stadgar har samfundet till ändamål att fullfölja utgivningen. Under budgetåren 1937/38—1949/50 har bidrag av statsmedel och/eller anslag från humanistiska fonden årligen lämnats till lexikonarbetet. Sedan budgetåret 1950/51 utgår det årliga bidraget enbart i form av statsmedel. För innevarande budgetår har anvisats 80 000 kr. (statsliggaren s. 508). Sedan arbetet med lexikonet återupptogs år 1937, har utkommit fem volymer, omfattande kombinationen de la Grange t. o. m. Feuk. Det senast utkomna häftet utgavs av trycket år 1956. Därutöver föreligger ytterligare ett häfte — t. o. m. Fischerström — i spaltkorrektur.

Samfundets verksamhet står under inseeende av Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien, som även utser två av samfundets styrelseledamöter. Lexikonredaktionen består för närvarande av följande fast anställda befattningshavare, nämligen en redaktionssekreterare och ett kanslibitråde. Därjämte har redaktionen tillgång till ett icke fast anställt kanslibitråde med halvtidstjänstgöring. T. o. m. januari 1960 har funnits en fast anställd huvudredaktör. Till de fast anställda utgår arvoden motsvarande lönebeloppen enligt vissa för statliga tjänster gällande lönegrader. Fast anställd befattningshavare åtnjuter sedan 1953 pensionsrätt enligt SPA-reglementet. Lexikonredaktionen fungerar enligt samfundets stadgar som ett personhistoriskt institut, vilket bl. a. går forskare tillhanda med begärda upplysningar i den mån arbetet på lexikonet tillåter.

I fråga om sättning och tryckning m. m. av lexikonet må följande nämnas. Mellan samfundet och Albert Bonniers förlag träffades år 1937 ett avtal enligt vilket bl. a. samfundet förband sig att utan ersättning efter hand till förlaget leverera tryckfärdigt manuskript till lexikonet med full författarrätt därtill.

Förlaget förband sig å andra sidan att utan kostnad för samfundet trycka lexikonet. År 1953 meddelade förlaget, att det icke kunde åtaga sig tryckning av mer än högst tre häften per år. Nyssnämnda kontrakt uppsades av förlaget år 1957. Uppsägningen trädde i kraft samma år.

Frågan om utgivningstakten och därmed förknippade problem har diskuterats i skilda sammanhang. Riksdagens revisorer berörde sålunda i sin berättelse till 1949 års riksdag dessa spörsmål och uttalade bl. a. att syftet med lexikonet i hög grad förfelades, om utgivandet spreds över en tidrymd av flera mansåldrar. Frågan om utgivningstakten behandlades också vid 1950 års riksdag med anledning av ett förslag i 1950 års statsverksproposition (bilagan åttonde huvudtiteln, punkten 343) om ökning av statens bidrag till utgivandet av lexikonet. Chefen för ecklesiastikdepartementet uppskattade behovet av statsmedel vid detta tillfälle till 85 000 kr. per år. Departementschefen betonade, att det syntes honom angeläget, att arbetet med utgivandet av lexikonet fullföljdes i så snabb takt som förhållandena medgåve. Han underströk därjämte, att en ökad ekonomisk insats från statsmakternas sida syntes vara erforderlig, om arbetets slutförande skulle kunna ske inom en icke alltför avlägsen framtid. Departementschefen betonade vidare, att en förutsättning för ett fortsatt och eventuellt något utvidgat statligt stöd syntes böra vara, att vederbörande allt framgent tillvaratoge de möjligheter till rationalisering och effektivisering av arbetet, som kunde föreligga, och jämväl i övrigt tillgodosåge de ekonomiska och praktiska synpunkter, som borde läggas även på ett arbete av denna art. I sitt yttrande över Kungl. Maj:ts förslag underströk statsutskottet vad departementschefen anfört i fråga om rationalisering och effektivisering av utgivningsarbetet, så att arbetet kunde fullföljas i snabbast möjliga takt.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 9 november 1955 ifrågasatte statens sakrevision — som verkställt översyn av samfundets verksamhet och därvid framställt vissa anmärkningar rörande medelsförvaltningen — om icke frågan om statens stöd till denna verksamhet och om målsättningen för denna liksom den beräknliga tiden för verkets fullföljande borde upptagas till övervägande.

I 1956 års statsverksproposition (bilagan åttonde huvudtiteln, punkten 349) anmälde departementschefen att sakrevisionens skrivelse var föremål för remissbehandling. I avbidan på resultatet därav ansåg sig departementschefen böra förorda, att bidraget till SBL:s utgivande för det följande budgetåret nedsattes samt att Kungl. Maj:t hädanefter fastställde särskild stat för bidragets disposition.

I 1957 års statsverksproposition (bilagan åttonde huvudtiteln, punkten 340) erinrade departementschefen om att sakrevisionens granskning av samfundets verksamhet varit föremål för ingående remissbehandling. Departementschefen framhöll, att de allvarliga erinringar, som revisionen riktat mot samfundets ekonomiska förvaltning, bemötts av samfundets styrelse. På vissa väsentliga punkter i ärendet hade statskontoret och riksräkenskapsverket uttalat olika meningar.

Vad i ärendet förekommit hade övertygat departementschefen om behovet av en särskild sakkunnigutredning rörande SBL.

Vad beträffar de ekonomiska följderna av den förut berörda kontraktsuppsägningen kan nämnas, att kostnaderna vid denna tidpunkt per häfte — i oförändrat utförande — för sättning, tryckning och häftning m. m. samt magasinering beräknades uppgå till ca 10 000 kr. vid en upplaga av 500 exemplar. Kostnader av ifrågavarande slag har, såsom framgår av det föregående, icke belastat samfundet. I detta sammanhang bör nämnas, att den fasta abonnentstocken numera omfattar endast inemot 300 abonnenter och att försäljningen av häften därutöver är synnerligen blygsam. Priset per häfte är för närvarande för ledamöter av samfundet 9 kr. samt det ordinarie bokhandelspriset 17:50 kr. Priserna per volym — en volym omfattar fem häften om tio ark — svarar mot de nämnda priserna per häfte.

Såsom tidigare nämnts drevs SBL under utgivningsperioden 1913—1931 helt som en förlagsartikel. Efter återupptagandet av utgivningen år 1937 har, såsom framgått av det föregående, anslag från staten och/eller humanistiska fonden åtnjutits. I statsanslag har t. o. m. innevarande budgetår utgått i runt tal 1 395 000 kr.; ur humanistiska fonden har fr. o. m. år 1937 t. o. m. budgetåret 1949/50 — den tid under vilken anslag utgick ur fonden — anvisats i runt tal 264 000 kr.

I *direktiven för utredningen* (se riksdagsberättelsen 1959 s. 189 ff.) framhölls att de sakkunniga skulle verkställa en förutsättningslös prövning av frågan om fortsatt statligt stöd åt den personhistoriska forskning och publiceringsverksamhet, som representeras av SBL. Därest de sakkunniga skulle finna att staten i fortsättningen borde i särskild ordning bidra till bestridande av kostnaderna för nämnda ändamål, skulle de såvitt möjligt precisera formerna och villkoren för ett sådant engagemang.

Den hittillsvarande utgivningstakten syntes enligt direktiven betyda att verket skulle föreligga i färdigt skick tidigast om ca 120 år. En sådan utgivningstakt kunde inte anses acceptabel. Det kunde inte uteslutas, att de sakkunnigas analys aktualiserade frågan huruvida lexikonet som sådant borde fullföljas. Vidare underströks, att den personhistoriska forskning, som bedrivs vid Personhistoriska institutet, endast till en del redovisats i form av artiklar i SBL, och att det vid detta institut fullföljda forskningsarbetet i och för sig vore oberoende av själva publiceringsverksamheten. De sakkunniga borde därför allvarligt överväga huruvida de vid institutet vunna forskningsresultaten kunde göras tillgängliga i annan form än genom SBL.

Därest de sakkunniga skulle finna att SBL i någon form borde fullföljas, skulle de bl. a. pröva lämpligheten av att utgivandet temporärt vilade, varigenom förutsättningar kunde skapas för ett avsevärt snabbare utgivande framdeles. Vidare skulle de sakkunniga överväga huruvida riktlinjerna för artiklarnas publicering kunde väsentligt ändras — förslagsvis genom att de återstående häftena genom-

alfabetiserades och kompletterades med översikter över tidigare publicerade artiklar. Jämväl angavs att de sakkunniga borde pröva principerna för artikelurvalet, artiklarnas längd och struktur samt för arvodering av artikelförfattare, varvid även spørsmålet om särskilda artikelarvoden till den fast anställda redaktionspersonalen skulle upptagas till behandling. Utredningen skulle även ha att utreda de frågor, som berörde verksamhetens organisation och finansiering, varvid borde övervägas om verksamheten kunde anknytas till något statligt organ och då närmast riksarkivet. Ett bibehållande av den hittillsvarande organisationsformen borde dock inte uteslutas. De sakkunniga borde särskilt beakta frågor rörande medelsförvaltningen. Dessutom underströks vikten av att de sakkunniga prövade olika uppslag i syfte att garantera en väsentligt högre grad av självfinansiering i framtiden. Vidare angavs, att de sakkunniga borde vara oförhindrade att i samråd med Samfundet för Svenskt biografiskt lexikons utgivande upptaga förhandlingar med företrädare för bokförlag eller tryckerier angående samarbete i fråga om fortsatt offentliggörande i lämplig form av de personhistoriska forskningsresultaten.

Slutligen betonades, att de sakkunniga under sitt arbete borde taga kännedom om motsvarande verk i främmande länder, exempelvis Danmark, Nederländerna och Förenta staterna.

II. Betänkandet

I utredningens betänkande redogöres till en början för den personhistoriska forskningen i Sverige, för SBL:s tillkomst, hittillsvarande utveckling och aktuella läge, för ett antal biografiska lexika i andra länder samt för några likartade utgivningsföretag inom landet såsom Svenska akademiens ordbok och Sveriges ortnamn. I dessa delar torde i huvudsak få hänvisas till betänkandet. Till en början refereras vissa uppgifter m.m. rörande utländska biografiska lexika, varefter följer en redogörelse för det huvudsakliga innehållet i de avsnitt av betänkandet, som avser principiella överväganden, riktlinjer och konkreta förslag.

Biografiska lexika i andra länder

Utredningen konstaterar, att vetenskapligt syftande biografiska lexika finns i praktiskt taget alla kulturländer. Utredningen har jämlikt sina direktiv genom biblioteksstudier och enkäter inhämtat uppgifter om några av dessa. De som valts ut är främst lexika i de nordiska grannländerna — Danmark och Norge — och de viktigare som för närvarande är under utgivning i Europa, nämligen i Belgien, England, Frankrike och Tyskland. Utredningen framhåller, att de fullbordade lexika i Nederländerna och USA också har ett visst intresse i sammanhanget. I ett fall har utredningen vid besök på ort och ställe tagit del av redak-

tionsarbete och andra hithörande frågor, nämligen beträffande Norsk biografisk leksikon.

Efter en redogörelse för vart och ett av nämnda lexika lämnar utredningen en systematisk översikt över vissa utgivningsdata m. m. Utredningen anför härom bl. a. följande.

Alla behandlade lexika har väsentligen haft ett rent vetenskapligt syfte. Resultatet har emellertid något varierat beroende på de redaktionella kontrollerna och kraven på källforskningar. Inget lexikon har som uttalad princip, att artikeln skall grundas på primärforskningar, men detta har ändå varit vanligt i flertalet lexika, åtminstone i vissa avseenden. Kontroller sker i allmänhet mot tryckt material. Det som motsvarar den svenska s. k. meritlistan kontrolleras — eller utarbetas — på grundval av folkbokföringsmaterial i Danmark, Norge och Tyskland. Beträffande andra länder är förhållandena ej riktigt klara; dessa uppgifter kontrolleras dock givetvis ingående.

Följden är alfabetisk i alla lexika utom i det nederländska lexikonet och i supplementet till det belgiska lexikonet, vilket på denna punkt tagit det förra till förebild. I det nederländska lexikonet motiveras principen ej närmare; man nöjer sig med att ange att detta systems nackdelar kan övervinnas genom ett register till artiklar, som utkommit i varje band.

Utgivningstiden — den faktiska eller beräknade — framgår av följande tablå.

Land	Utgivningstid	År
Belgien	1866—1938	72
Danmark	1933—1944	11
England	1885—1900	15
Frankrike	1929—	(kan beräknas till 190)
Nederländerna	1911—1937	26
Norge	1921—	(kan beräknas till 50)
Tyskland	1953—	(kan beräknas till 30)
USA	1928—1936	8

Lexikonens omfång utan supplement och registerband är eller kan beräknas till följande.

Land	Antal band	Medelutgivning per år
Belgien	27	1/3 bd
Danmark	26	2 bd
England	63	4 bd
Frankrike	(beräknas till 52)	1/4 bd
Nederländerna	10	1/4 bd
Norge	(beräknas till 17)	1/3 bd
Tyskland	(beräknas till 15)	1/2 bd
USA	20	2 1/2 bd

Kronologiskt och regionalt skiljer sig nästan varje land beträffande urvalet. Samtidigt som yngre länder har ett kronologiskt snävare urval, har de ofta breddat det regionalt och socialt. Ännu levande personer biografieras endast i Danmark och Norge.

Medellängden på en artikel i de olika lexika framgår av följande tabell, där dels det egentliga medeltalet meddelas, dels hur stort detta är i förhållande till det svenska lexikonets typografi.

	Medellängd sidantal	Medellängd antal typer	%	Medellängd
<i>Sverige</i>	4,0 s.	10 400	100	4,0 s.
<i>Belgien</i>	1,3 s.	5 200	50	2,0 s.
<i>Danmark</i>	1,5 s.	3 900	37,5	1,5 s.
<i>England</i>	1 s.	4 900	47	1,9 s.
<i>Frankrike</i>	0,3 s.	2 280	22	0,9 s.
<i>Nederländerna</i>	0,4 s.	2 840	27,3	1,1 s.
<i>Norge</i>	2,4 s.	6 240	60	2,4 s.
<i>Tyskland</i>	0,5 s.	2 450	23,5	0,9 s.
<i>USA</i>	1,0 s.	5 200	50	2,0 s.
			Medeltal	1,9 s.
			Medeltal utan SBL	1,6 s.

Till skillnad från alla utländska lexika har SBL illustrationer, vidare i princip fullständiga bibliografier samt en särskild meritlista utbruten ur biografien. De senare avdelningarna finns också i andra lexika men har ej nått samma omfång och fullständighet som i SBL. Vid jämförelse mellan olika lexika måste därför hänsyn tagas till dessa förhållanden.

Artiklarnas utformning avviker i SBL på flera sätt från motsvarande utomlands. I fem av de undersökta länderna, Belgien, England, Frankrike, Nederländerna och USA, utgör artikeln i huvudsak en kronologisk redogörelse för personens liv utan fasta indelningar. I Danmark, Norge och Tyskland finns ett fast inledande avsnitt, som lämnar vissa grundläggande genealogiska uppgifter som i allmänhet har utarbetats redaktionellt och kontrollerats mot primärmaterial. Inget av dessa senare lexika har en motsvarighet till SBL:s meritlista med angivande av kontrollerade befordringsdata eller dylikt. Inga utländska lexika avser att lämna en fullständig bibliografi över personens egna skrifter eller över källor och litteratur. En särskild ikonografi finns i Danmark, Frankrike och Tyskland.

Släktartiklar återfinns i Danmark, Frankrike, Norge (endast släkttavlor), Tyskland samt i någon mån i Belgien och England. I Tyskland används de medvetet för att biografera personer av mindre betydelse. De är genomgående färre till antalet och av avsevärt mindre omfång än i SBL.

Redaktionens arbetsuppgifter i alla lexika består av beställning, bearbetning och kontroller av artiklar. Övriga arbetsuppgifter är av mycket liten vikt; institutionsarbete förekommer endast i Sverige, då redaktionen endast där uppbyggts på detta vis.

I alla länder förekommer, att redaktionen också skriver artiklar. Skrivande redaktioner planerades i USA men kom ej till utförande och finns i England och Frankrike. Redaktionen erhåller honorar för sina artiklar överallt utom i England, Tyskland och USA. Redaktionens medarbetarskap synes bortsett från Sverige vara kvantitativt mest omfattande i England och Frankrike. Däremot förekommer att redaktionen alltid utarbetar vissa delar som senare tillställs författaren: detta gäller det genealogiska avsnittet i Danmark, Norge och Tyskland.

Redaktionspersonalens storlek framgår schematiskt av följande tabell.

	Vetenskaplig personal:	
	heltid	deltid
Sverige	2	
Belgien		2
Danmark		2
England (huvudsviten)	4	
Frankrike	1	1
Nederländerna		3
Norge		4
Tyskland	7	5
USA	5	

Allmänna principfrågor beträffande SBL:s utgivning

Prognos angående utgivningstakten

Utredningen erinrar om att under den senare utgivningsperioden i medeltal 1,5 häfte per år utkommit, varvid endast sådana år räknats, då något häfte utkommit. Med oförändrad utgivningstakt skulle det enligt de sakkunniga ta 190 år att fullborda SBL, den åtgångna tiden oberäknad. Därtill kommer enligt utredningen den kontinuerliga tillväxten av materialet. Under förutsättning av oförändrade urvalsprinciper kan tillväxten i enlighet med den av utredningen gjorda beräkningen medföra, att tiden för att fullborda SBL skulle uppgå till ca 300 år. Utredningen framhåller, att det är omöjligt att göra några realistiska beräkningar när det gäller en så avlägsen framtid. En prognos på grundval av nuläget ger enligt utredningen till resultat, att utgivningen under hittillsvarande förutsättningar ej kan godtagas.

Behovet av ett vetenskapligt svenskt biografiskt lexikon

Inledningsvis erinrar utredningen om att SBL avser att ge vetenskapligt otadliga framställningar över svenska personer och släkter, som i något avseende spelat en roll eller gjort en insats, värda att uppmärksamma. Utredningen finner, att den inhemska eller svenskt orienterade forskningen, de lärda verkens behov samt jämförelsen med utländska förhållanden talar för en *fortsatt utgivning av SBL*. Förutsättningarna för ett fullföljande är dock enligt utredningen å ena sidan, att SBL kan utges inom en begränsad tidsrymd och till en kostnad, som från olika synpunkter ter sig rimlig, å andra sidan, att lexikonet bibehåller sitt vetenskapliga syfte och sin kvalitet.

Utredningen anför i övrigt i denna del bl. a. följande.

Innan urvalet av de i SBL ingående artiklarna bestäms, sker en ingående prövning av personens eller släktens allmänna betydelse. Alla centrala uppgifter och alla grundläggande personella uppgifter och data hämtas direkt ur källmaterialet. I förekommande fall ges fullständiga bibliografier eller anvisningar till sådana över en persons skrifter. Vidare ges utförliga käll- och litteraturanvisningar till varje artikel. Varje artikel utgör en självständig forskningsprodukt.

Genom sin målsättning skiljer sig SBL från andra biografiskt användbara uppslagsverk, såsom Svenska män och kvinnor, och encyklopedier, t. ex. Nordisk familjebok och Svensk uppslagsbok. Svenska män och kvinnor syftade till att vara ett populärt biografiskt uppslagsverk. Vetenskaplig kvalitet på artiklarna åsyftades alltså inte även om så småningom vissa grundläggande personella uppgifter började hämtas ur folkbokföringsmaterial. Egentliga verkförteckningar lämnas inte, och i de fall käll- och litteraturförteckningar förekommer är de ytterst kortfattade.

Givetvis förekommer vetenskapligt givande artiklar i alla dessa verk, särskilt då en specialist på vederbörande område har författat artikeln. Skillnaden mellan de genomsnittliga artiklarna i dessa verk och i SBL är emellertid påtaglig. Medan de förra måste anses återge gängse urval av personer, kanske med påfallande tonvikt på de senaste decennierna, utgör SBL en omprövning av hela det biografiska materialet under hänsynstagande till den stora bredd och nyansering i det historiska intresset, som numera råder. SBL blir i detta avseende normerande för framtiden och därigenom också för andra uppslagsverk.

Likaså är skillnaderna stora beträffande artiklarnas utformning. Medan Svenska män och kvinnor samt de andra encyklopedierna utgör sammanfattningar av den rådande uppfattningen om en person och hans insats, lämnar SBL en direkt på källmaterialet grundad, av en vetenskapsman författad framställning av en person och hans insats. — Särskilt betydelsefulla är därvid artiklarna över andra och tredje rangens personer, som mycket sällan närmare brukar undersökas och vilkas biografi alltså ej i annat fall skulle ha blivit skriven. Därigenom att alla grundläggande och alla personella uppgifter hämtas direkt ur källmaterialet sker en mycket behövlig korrigerings och kontroll av dessa, vilka vanligen utan någon prövning överflyttats ur det ena arbetet till det andra. I båda dessa avseenden blir SBL:s framställning grundläggande för kommande undersökningar och kan aldrig förlora sitt intresse på samma sätt som en osjälvständigt refererande artikel gör.

Till skillnad från flera andra länder saknar Sverige ett författarlexikon. För tiden 1900—1955 finns visserligen B. Ahlén, Svenskt författarlexikon, att tillgå, men det är numera avslutat och förtecknar ej uppsatser och dylikt. SBL syftar i detta avseende till att ge fullständiga bibliografier eller anvisningar på sådana; det syftar med andra ord till att bli ett kronologiskt helt täckande författarlexikon. SBL saknar i detta avseende någon svensk motsvarighet.

Behov av vetenskapliga biografiska lexika har ansetts föreligga i praktiskt taget alla länder, oavsett den samtidiga förekomsten av populära biografiska uppslagsverk och allmänna encyklopedier.

Tillfällig nedläggning

Vid en omorganisation av SBL för att uppnå en snabbare utgivning behövs enligt utredningen en viss övergångstid; denna bör dock bli jämförelsevis kort, såvida inte syftet med den skall äventyras. Ett sådant uppehåll i utgivningen kan därför enligt utredningen knappast betecknas som en tillfällig nedläggning.

Utredningen avvisar tanken på varje form av tillfällig nedläggning och anför härom bl. a. följande.

En tillfällig nedläggning av längre varaktighet kan, om den innebär hel nedläggning av redaktionens verksamhet och upphörande av anslagsbeviljning, inte medföra en ökning av utgivningens snabbhet utan snarare motsatsen. Det har

vidare klart visat sig, t. ex. beträffande Svenska akademins ordbok, att en alltför utdragen utgivningstid för med sig ett bortfall av abonnenter.

Inte heller synes det lämpligt att under en längre period utan utgivning låta redaktionen arbeta med minskade anslag för att förbereda en snabbare utgivning under en kortare period. Den avlastning av redaktionsarbetet från själva utgivningsperioden, som i så fall skulle ske, torde inte bli så stor, att den inte förutsatte så ökade ekonomiska insatser för redaktionsarbetet under den egentliga utgivningstiden, att de sammanlagda redaktionskostnaderna komme att överstiga motsvarande vid en jämn utgivnings- och anslagsperiodisering. Artiklarna bör ju vid tryckningen vara helt aktuella; har de legat en tid, finns ofta anledning att överarbeta dem med hänsyn till nya forskningar eller åtminstone att bearbeta käll- och litteraturförteckningen.

Tänkbara utgivningsformer

Sedan utredningen uttalat sig för en fortsatt utgivning av SBL, behandlar den frågan om i vilken form en fortsatt utgivning bör ske för att på det lämpligaste sättet överensstämma med förut angivna förutsättningar. Eftersom det gäller fullföljandet av ett redan påbörjat arbete, måste enligt utredningen mycket starka skäl föreligga för att nuvarande utgivningsätt och därmed verkets enhetlighet skall ändras. Utredningen avvisar tanken på att låta trycka artikel-listor — som har ren arbetskaraktär — och artikelkoncept i stället för att låta utgivningen av SBL fortsätta.

Beträffande ett system med fri utgivningsföljd anför utredningen bl. a. följande.

I diskussionerna om SBL:s omorganisation 1947—1950 berördes möjligheten att låta redaktionen arbeta på två lag, varvid det ena skulle fortsätta den hittillsvarande följden, medan det andra skulle börja en utgivning fr. o. m. bokstaven N. Fördelen därmed skulle vara, att alfabetet snabbare täcktes. Tillvägagångssättet är ökat vid utgivandet av biografiska lexika utomlands, men har i Sverige praktiserats vid utgivandet av *Diplomatarium Svecanum/Svenskt diplomatarium*. Inget hindrar emellertid, att två lag arbetar parallellt utifrån den hittillsvarande följden och lyckas prestera lika stort arbetsresultat som i det föreslagna fallet.

Likaså kan man tänka sig, att, sedan en fast planering bestämt varje häftes omfång, utgivningen sker allteftersom ett häfte färdigställts, även om häftet inte är det närmaste i följden. Tillvägagångssättet tillämpades under det tidigare utgivandet av Svenska akademins ordbok.

Man kan slutligen tänka sig, att varje artikel trycks och utsänds, när den är färdigbearbetad och att på detta sätt banden successivt växer fram. Detta förfarande skulle medföra, att den löpande följden ersattes av en kapselserie.

Emellertid innebär dessa förslag en ganska orolig utgivningsform; exemplet från utgivandet av Svenska akademins ordbok före dess omorganisation manar sålunda knappast till efterföljd. Eftersom utredningen har tänkt sig en jämförelsevis kort återstående utgivningstid, synes de fördelar, som förslagen skulle kunna föra med sig, ändå kunna uppnås utan att så radikala förändringar sker av utgivningen.

Beträffande ett system med genomalfabetiserade band anför utredningen bl. a. följande.

Frågan om SBL skall utges i genomalfabetiserade band, innebärande att varje band bildar en enhet med artiklar över hela alfabetet, har tidigare ingående diskuterats, bl. a. i samfundets utredning till vitterhetsakademien 1948. Samfundets utredning börjar med påpekandet, att vid återupptagandet av SBL 1937 en förfrågan i saken gjordes hos ledande historiker och vissa andra humanister, varvid flertalet uttalade sig för ett bibehållande av den alfabetiska följdén. Flera skäl talade dock enligt samfundet för ett fritt system. Vinsten med en alfabetisk artikelföljd vore rätt illusorisk vid en lång utgivningstid. Om ett eventuellt supplement av SBL började utges, skulle ändå register behövas till banden. Redaktionsarbetet skulle underlättas av ett fritt system, då därigenom risken att fastna på besvärliga artiklar kunde undvikas. Vid ett alfabetiskt system tog man också in artiklar över nyligen avlidna personer; dessa hade visat sig föräldras ganska snabbt, då det var förhållandevis svårt att ernå perspektiv på personens gärning och objektivitet i bedömningen. Vid en alfabetisk följd måste en del allmänna förhållanden — miljö etc. — tas in i en artikel, vilka också fick behandlas i andra artiklar om personer i samma grupp. Vid ett fritt system skulle man vidare lätt kunna ersätta en föräldrad artikel. Samfundet tänkte sig dock att även i ett fritt system släkter skulle hållas samman och samtliga däri förekommande personartiklar införas i kronologisk följd.

Starka skäl talade dock enligt samfundet även mot ett fritt system. Det vore sålunda föga lämpligt att växla system i ett enhetligt verk. Enligt vad som uppgetts från bibliotekshåll, användes också de osystematiserade lexika betydligt mindre än de alfabetiskt upplagda. Den stora vinsten med ett bundet system vore ju, att därigenom äntligen den försummade svenska biografien gjordes till föremål för en systematisk genomarbetning, vilken vinst sannolikt skulle gå förlorad i ett fritt system. Det kunde ifrågasättas, om verklig redaktionsarbetet underlättades, då all press försvann på artikelförfattaren. Valdes någon form av systematisering inom ett fritt system, skulle därigenom samma svårigheter återkomma som vid ett alfabetiskt system. Redaktionen skulle säkerligen ej kunna undgå kritik för urvalet. Redaktionsarbetet hade hittills inriktats på att fullfölja det alfabetiska systemet; en stor mängd artiklar på närmast följande bokstäver förelåg redan. För att hålla SBL aktuellt under den långa utgivningstiden kunde man i stället för ett fritt system tänka sig utgivningen av parallella supplementband. Det vore slutligen ej helt en nackdel, att olika artikelförfattare vid olika tidpunkt behandlade personer i samma grupp. Samfundet framhöll sammanfattningsvis, att det i sin utredning velat redovisa de viktigaste skälen för och emot ett fritt system men ej ta ställning i frågan.

Utredningen har i denna fråga funnit skälen för en bibehållen alfabetisk artikelföljd väga tyngst, bl. a. eftersom några av nackdelarna därmed kan övervinnas på annat sätt. Flera skäl för ett fritt system bortfaller sålunda, om man räknar med en väsentligt sänkt utgivningstid.

Däremot kan mindre ändringar i den alfabetiska följdén diskuteras, vilka skulle kunna bidra till att öka SBL:s tillgänglighet. Utredningen har efter viss tvekan funnit det lämpligast, att nu gällande ordning även blir rådande i framtiden, men finner det i så fall nödvändigt, att ett strikt alfabetiskt innehållsregister över person- och släktartiklar intas i varje band.

Enligt utredningen kan sålunda vissa av fördelarna i de berörda utgivnings-sätten uppnås genom en väsentligt påskyndad utgivning av SBL. Utredningen förordar därför, att *hittillsvarande utgivningsform tillämpas även i en kommande svit.*

Riktlinjer för en fortsatt utgivning

Prognosen för utgivningen och i betänkandet redovisad jämförelse med utländska biografiska lexika visar enligt utredningen, att SBL:s fortsatta utgivningstid måste radikalt sänkas. Med nuvarande utdragna utgivningstid äventyras verkets enhetlighet och därmed en del av dess syfte.

Utredningen anser emellertid att det inte är möjligt att fullborda SBL på en mycket kort tid utan att dess kvalitet och enhetlighet allvarligt äventyras. De årliga kostnaderna för utgivningen skulle därtill bli synnerligen betungande. Inte heller synes det finnas möjligheter att uppdriva ett tillräckligt antal kvalificerade medarbetare för ett slutförande inom en knapp tidsmarginal.

Under hänvisning till dessa faktorer anser utredningen det ej vara möjligt att beräkna den fortsatta utgivningstiden till mindre än 30 år. Utredningen föreslår därför, att 30 år fixeras som den återstående utgivningstiden för SBL och att från denna utgångspunkt begränsningar i urval och artikellängd samt rationaliseringar i redaktionsarbetet sker. Dessa åtgärder får enligt utredningen vidtagas dels för att den snabbare utgivningen skall möjliggöras, dels för att denna skall kunna utföras till lägsta möjliga kostnad. Åtgärderna förutsättes ej skola gå ut över SBL:s vetenskapliga syfte.

Utgivningsprinciper

Utredningen har granskat utgivningsprinciperna under hänsynstagande till bl. a. de erfarenheter, som kan inhämtas från utgivandet av vetenskapliga biografiska lexika i andra länder. De förslag till utgivningsprinciper, som utredningen framför, har i stor utsträckning karaktären av rekommendationer med utgångspunkt i utredningens förslag, att återstående utgivningstiden fixeras till 30 år och att till följd därav begränsningar i utgivning och redaktionsarbete görs, vilka ej äventyrar SBL:s syfte.

Urval

Med hänsyn till urvalet av *personartiklar* i biografiska lexika i andra länder anser utredningen, att SBL:s nuvarande urvalsprinciper i stort sett ej kan anses för generösa. Utredningen understryker tvärtom, i anslutning till sina direktiv, värdet av den sociala och kronologiska breddning, som skett under utgivningstiden. Utredningen anser urvalet i SBL socialt sett väl avvägt och föredömligt, även i jämförelse med flera utländska biografiska lexika.

Det är enligt utredningen klart, att beskrivningar av urvalet erbjuder större möjligheter till begränsningar av redaktionsarbetet än sänkande av artikellängden. De sakkunniga anser, att det finns vissa kategorier, som möjligen kan uteslutas ur SBL utan att lexikonets syfte äventyras. Det gäller artiklar över personer, som tillhör ett annat biografiskt lexikons urvalsområde. Dessa kategorier är enligt utredningen 1) svensk-amerikaner, som gjort hela sin insats i

USA utan egentlig betydelse för Sverige, 2) utlandssvenskar, som gjort hela sin insats utomlands utan egentlig betydelse för Sverige, 3) svenskar i Finland efter 1809 (medtagande av denna kategori har endast planerats) och 4) utlänningar, som rent tillfälligt varit i Sverige eller i svensk tjänst.

Beträffande personer av främst lokal betydelse föreslår utredningen, att dessa alltjämt medtages under förutsättning att de gjort en mera betydande insats.

Såsom skett fr. o. m band 11 av SBL bör enligt utredningen SBL avse utslutande avlidna personer.

Utredningen finner, att skäl talar för bibehållande av *släktartiklar* vid en fortsatt utgivning av SBL. Trots att sådana artiklar ej alltid förekommer i utländska biografiska lexika, har de enligt utredningen blivit gängse i svenska uppslagsverk. Det är emellertid, framhåller utredningen vidare, av vikt att endast sådana släkter, som verkligen spelat en roll, blir föremål för artiklar. De fristående släktöversikterna synes utredningen kunna utgå.

De något snävare urvalsprinciper, som utredningen föreslagit, skulle innebära, att antalet återstående personartiklar minskar från ca 11 400 till ca 10 750. Vid en fortsatt utgivningstid av 30 år kan antalet återstående personartiklar med hänsyn tagen till den kontinuerliga tillväxten beräknas till ca 12 000. Antalet återstående släktartiklar kan med relation 1:4 mellan släktartiklar och personartiklar beräknas till ca 3 000. Utredningen understryker, att denna beräkning ej endast bör betraktas som en prognos. Beräkningen föreslås i stället bli normerande för urvalet av artiklar.

Artikelutformning: personartiklar

Utredningen föreslår, att personartikeln såsom hittills bör syfta till att ge alla de upplysningar om en person, som erfordras för att man klart, snabbt och pålitligt skall kunna få reda på vem han var och vari hans insats bestod. Sålunda föreslås uppgifterna om födelse, död, utnämningar m. m. liksom alla mera grundläggande uppgifter bära kontrolleras direkt mot källmaterialet. För att personen och hans insats skall kunna levandegöras, står det enligt utredningen klart, att utöver rena matrikeldata en mera berättande skildring fordras, där personen och dennes insats bör sättas in i sitt sammanhang. Utredningen understryker, att en koncentration på det väsentliga bör ske i skildringen. Artikelns bör avslutas med bibliografiska uppgifter till ledning för vidare forskning. Utredningen framhåller, att det principiellt inte föreligger någon skillnad mellan utredningens sålunda uppställda mål och det som gällt för SBL.

Personartikeln har kommit att bestå av följande delar: 1) meritlista, 2) egentlig biografi, 3) uppgifter om personens arkiv, brev och manuskript, 4) förteckning över personens skrifter och dylikt (i det följande kallad verkförteckning) samt 5) käll- och litteraturförteckning. I huvudsak överensstämmer artikelns uppdelning med vad som är fallet i andra biografiska lexika och synes enligt utredningen väl motsvara artikelns syfte. En särskild meritlista förekommer

visserligen ej annorstädes, men utredningen finner detta vara en lofvärd rationalisering, såvida den inte medför en dubblering av biografien.

Utredningen har med flera exempel velat visa att avsevärda *beskrivningar* är möjliga utan att artiklarnas kvalitet och fullständighet äventyras. I denna del hänvisas till betänkandet (s. 192—215).

Utredningen framför tanken på att SBL endast genom en *hänvisning* skulle redogöra för sådana personer, som nyligen vetenskapligt behandlats i lexikalisk form i andra publikationer. En sådan artikel bör emellertid enligt utredningen alltid innehålla meritlista och bibliografier.

Under hänvisning till att — såsom utredningen visat — i utländska biografiska lexika den sammanräknade *medellängden* på en personartikel är 1,6 s. (1,9 s. om SBL inräknas), omräknat till SBL:s hittillsvarande typografi, föreslår utredningen, att medellängden på en personartikel minskas från 4 s. till 2 s. med nuvarande typografi. Minskningen skulle kunna möjliggöras dels genom förverkligande av de framförda förslagen till beskrivningar, dels genom ökad användning av hänvisningsartiklar, utformade på sätt framgår av betänkandet s. 204—205. Viktigare artiklar bör givetvis enligt utredningen kunna bli avsevärt längre än 2 s. Utredningen föreslår, att detta medeltal blir bindande för lexikonutgivningen.

De framlagda förslagen till beskrivningar kommer enligt utredningen att medföra viss minskning av redaktionsarbetet, t. ex. beträffande kontrollen av meritlista och bibliografier, men däremot knappast någon egentlig tidsvinst i den forskning, som en medarbetare får utföra vid författande av artiklar.

Artikelutformning: släktartiklar

Utredningen föreslår, såsom tidigare nämnts, att släktartiklar intages i SBL även vid en fortsatt utgivning men att proportionen släktartiklar : personartiklar sänks till 1 släktartikel på 4 personartiklar.

Samma beskrivningar, som föreslagits beträffande personartiklarna, bör enligt utredningen givetvis också i tillämpliga delar gälla släktartiklarna. Som en följd av den föreslagna begränsningen i urvalet bör släktgrenar, som verkat utanför Sverige och ej ingripit i svenskt samhälls- och kulturliv, omnämnas mycket kortfattat. Ej heller är det enligt utredningen fullt konsekvent, att ännu levande personer omnämnas i släktartiklarna.

Enligt utredningens mening föreligger stora möjligheter till beskrivningar även beträffande släktartiklarna. Samma möjligheter till koncentration på det väsentliga och till förkortningar finns, inte minst när det gäller utformningen av släkttavlan. Utredningen anser därför, att det är möjligt att fixera medellängden för en släktartikel till 1 s. mot 2,2 s., som är medellängden i SBL:s två senaste band, utan att därigenom syftet med dessa artiklar går förlorat.

Register, typografi m. m.

Utredningen föreslår, att ett strikt alfabetiskt register över alla personartiklar och personer, som utförligare nämnes i släktartiklarna, införes i varje band av SBL; det hittills ingående kronologiska registret synes däremot kunna utgå. Utredningen anser vidare, att det skulle vara av stort värde, om ett särskilt registerband kunde utarbetas till den fullbordade sviten av SBL.

Under de av utredningen i olika hänseenden angivna förutsättningarna beräknas den återstående delen av SBL med nuvarande typografi och bortsett från illustrationerna till ca 27 000 sidor = 169 häften = 34 band. Hela verket i avslutat skick skulle då omfatta ca 15 000 personartiklar eller 49 band jämte ett registerband.

Utredningen behandlar emellertid ingående frågan om den typografi, som bör användas i SBL. Av flera skäl finner utredningen det lämpligt att SBL:s typografi ändras så, att varje sida rymmer väsentligt mer än för närvarande. Utredningen föreslår i detta syfte en sådan ändring av typografin, att varje sida rymmer ca 4 600 typer mot nuvarande ca 2 600 typer. En sådan ändring innebär, att av SBL skulle återstå drygt 19 band mot eljest kalkylerade 34 band. Utredningen föreslår vidare, att illustrationerna bibehållas, då de kan beräknas öka försäljningsmöjligheterna och eftersom de har ett värde för karaktäriseringen av de biograferade. Härigenom ökar omfattningen av den återstående sviten av SBL med tre band till sålunda sammanlagt ca 22 band.

Redaktionsarbetet

Utredningen anför, att riktlinjerna för SBL:s fortsatta utgivning under en tid av 30 år medför, att redaktionen varje år bör publicera ca 400 personartiklar och ca 100 släktartiklar. Ifrågavarande riktlinjer beträffande utgivningstakten har av utredningen — såsom tidigare nämnts — föreslagits bli normerande för redaktionsarbetet.

Möjligheterna att låta redaktionen mera konsekvent bli en skrivande redaktion har diskuterats inom utredningen, som dock finner att denna utväg inte går att genomföra i praktiken. Emellertid är det känt från flera lexika, att det ibland kan visa sig alldeles ogörligt att förvärva en författare till en artikel. För att i ett sådant läge undvika en fördröjning av utgivningen, bör det enligt utredningen finnas möjlighet att uppdra åt en redaktionsmedlem att på tjänstetid författa en artikel.

Utredningen understryker, att alla möjligheter till rationaliseringar i redaktionsarbetet måste uppmärksammas. Utredningen anför härom bl. a.

Urvalet bör sålunda fastställas på grundval av en preliminär artikellista, som underställts ett antal sakkunniga.

Meritlista, bibliografier och släktartiklar föreslås bli utarbetade inom redaktionen. Liksom biografien föreslås de bli utarbetade med källhänvisningar.

Artikelförfattaren skall erhålla meritlista och bibliografier från SBL:s redak-

tion, som också biträder med forskningar i centrala arkiv och bibliotek. Dessa åtgärder är bl. a. avsedda att förbättra möjligheterna att knyta ett tillräckligt antal medarbetare till lexikonet. För att underlätta både deras och redaktionens arbete föreslås, att särskilda anvisningar för medarbetare i SBL utarbetas.

All bearbetning av artikeln skall ske före sättningen. Kontroller och korrekturläsning synes kunna utföras av mindre kvalificerad personal, i stor utsträckning av kontorspersonalen.

För att redaktionen tillräckligt snabbt skall kunna få erforderliga uppgifter från de lokala arkiven, bör ett system med fasta korrespondenter uppbyggas.

Utredningen anser, att redaktionsmedlemmarna ej såsom hittills bör ha möjlighet att erhålla författararvode för artiklar, som de författar utom tjänsten. Frågan om sådan ersättning bör dock enligt utredningen kunna omprövas, sedan några års erfarenhet av lexikonarbetet vunnits. Utredningen anför härom bl. a.

SBL:s huvudredaktör och redaktionssekreterare har haft möjlighet att utom tjänsten författa artiklar i lexikonet och därvid erhålla arvode på samma sätt som övriga artikelförfattare. Detta förhållande har varit föremål för starka meningsbrytningar i den diskussion, som inleddes genom sakrevisionens anmärkningar år 1955 mot redaktionens medelsförvaltning. — I utländska lexika förekommer såväl att redaktionsmedlemmar erhåller arvode för författande av artiklar som att författande av ett obestämt antal artiklar ingår i deras tjänstgöring och därför ej arvoderas utöver redaktionsarvodet. Redaktionsmedlemmarna erhåller sålunda arvode som övriga artikelförfattare i Belgien, Danmark, Frankrike, Nederländerna och Norge men däremot ej i England, Tyskland och USA.

Redaktionspersonalen besitter å ena sidan onekligen en särskild kompetens för författandet av artiklar i lexikonet; sådana artiklar torde ej behöva göras till föremål för mera omfattande redaktionell bearbetning. Det vore därför önskvärt, att personalen i större omfattning än vad den ordinarie arbetstiden ger utrymme för, åtar sig artikelförfattande. Det är förhållandevis vanligt, att vetenskapligt utbildad personal av den kategori, som de anställda vid lexikonredaktionen tillhör, skaffar sig extra inkomster genom vetenskaplig eller populärvetenskaplig författar- eller föreläsningsverksamhet. Under sådana omständigheter finns onekligen visst fog för ståndpunkten att medge särskilda arvoden för artikelförfattande vid sidan av det ordinarie arbetet. — Å andra sidan torde det kunna bli svårt att hålla i sär sådana arbetsuppgifter, bl. a. författande av personartiklar, som ingår i den reguljära avlönade tjänstgöringen, och sådant arbete, som skulle arvoderas i särskild ordning. Det måste vidare betraktas som helt avvikande från praxis, att redaktionens högt kvalificerade och jämförelsevis högt avlönade personal erhåller extra arvode utöver en fast avlöning för arbete med lexikonet; overtidsersättning utgår sålunda ej i liknande fall inom statsverket. Utredningen har därför i dagens läge inte ansett det vara principiellt lämpligt att tillämpa ett system med speciell arvodering vid sidan av avlöningen.

Utredningen vill emellertid inte förneka, att starka skäl talar för att personalens särskilda sakkunskap nyttiggörs för lexikonets räkning så långt det över huvud taget är möjligt. Frågan kan därför behöva omprövas sedan några års erfarenheter av lexikonarbetet vunnits och då i samband med frågan, om personalen i likhet med redaktörerna vid Svenska akademieus ordbok skall erhålla möjlighet att få sin lön beräknad genom ackord.

Personhistoriska institutet

Utredningen erinrar om att lexikonredaktionen för utgivningsverksamhetens effektiva bedrivande lagt upp eller förvärvat vissa samlingar i likhet med vad som mestadels varit fallet utomlands. Dessa samlingar består för närvarande av ett huvudkortregister, bibliotek, två specialsamlingar, klipparkiv och egentligt arkiv. Utredningen framhåller, att det, sedan denna verksamhet utvecklats, visade sig att samlingarna hade egenvärde som hjälpmedel för personhistoriskt orienterade undersökningar. Härigenom kom de att utvidgas även efter vissa riktlinjer, som ej direkt syftade till den fortsatta utgivningen. Samlingarna och den därtill knutna verksamheten benämnes numera Personhistoriska institutet. Institutets främsta uppgift har enligt utredningens uppfattning dock hittills varit att underlätta redaktionsarbetet.

Utredningen understryker i detta sammanhang värdet av ett personhistoriskt institut för all historisk och övrig humanistisk forskning. Verksamheten synes utredningen närmast jämförbar med den, som bedrivs av andra liknande institutioner, t. ex. stadshistoriska institutet, ortnamns- och personnamnsarkiven, landsmåls- och folklivsarkiven etc.

Utredningen anser sig sålunda kunna konstatera ett förefintligt behov av en personhistorisk forskningscentral av den typ som SBL:s redaktion erbjuder. I dagens läge bör emellertid enligt de sakkunnigas uppfattning redaktionens centrala uppgift vara att på ett vetenskapligt tillfredsställande sätt fullborda SBL, varför institutet och dess verksamhet tills vidare föreslås bli underordnad denna uppgift. Praktiskt sett är det enligt utredningens mening mycket svårt att dra en gräns mellan redaktionell verksamhet och institutsverksamhet. Skillnaden ligger snarast i för vilket syfte institutet och dess samlingar utnyttjas.

Den av utredningen förordade utgivningstiden liksom det härav betingade redaktionella arbetet bör enligt utredningen ange den ram, inom vilken lexikonets ledning har att avväga institutsverksamhetens inriktning. Utredningen har lämnat vissa rekommendationer beträffande forskningsservice, register, bibliotek och andra samlingar i syfte att visa på möjligheter till rationaliseringar av redaktionsarbetet. Skulle emellertid anspråken på institutet som forskningscentral väsentligt öka, föreslår utredningen, att frågan om redaktionens ställning som personhistorisk forskningscentral omprövas, innebärande att särskilda tjänster inrättas och särskild stat utarbetas för institutet.

Verksamhetens ledning

Den nuvarande organisationen av ledningen av SBL måste enligt utredningen betecknas som tämligen komplicerad: lexikonet utges av ett samfund, vars angelägenheter främst handlägges av en styrelse, vilken inom sig utser ett arbetsutskott. Dessutom finns ett särskilt redaktionsutskott samt ett fackmannaråd vilka haft att bistå huvudredaktören. Samfundets verksamhet står under över-

inseende av vitterhetsakademien, som utser två ledamöter i styrelsen. Kompetensgränserna mellan de olika organen är ej fullt klara.

Det måste enligt utredningens mening anses önskvärt, att den nuvarande redaktionella överbyggnaden ersätts av en enklare, som med klara angivelser av dess kompetensområde effektivt kan fungera som SBL:s högsta ledning i alla frågor, såväl vetenskapliga som administrativa.

I direktiven för utredningen beröres möjligheten, att utgivandet av SBL anförtros en redan existerande statlig myndighet. Härigenom skulle SBL:s anställda bli tjänstemän i denna och myndigheten erhålla ledningen av utgivnings- och institutsarbetet. De myndigheter, som i så fall kunde komma i fråga, synes enligt utredningen vara riksarkivet och Kungl. biblioteket. Utredningen avvisar dock denna tanke och anför härom följande.

Fördelen med en sådan anknytning vore, att redaktionen skulle avlastas från åtskilliga administrativa uppgifter, som direkt skulle handläggas av ämbetsverket. Nackdelen vore att man ej a priori kan förutsätta, att vederbörande ämbetsverk, vars egentliga uppgifter ligger inom andra områden, är berett att besluta i de ganska speciella frågor, som utgivandet av ett biografiskt lexikon för med sig. Inom ämbetsverkets ram skulle i så fall troligen få konstitueras en särskild nämnd, som fungerade som SBL:s administrativa och vetenskapliga ledning. Man kan också tänka sig en annan form av anknytning, som låter t. ex. riksarkivet omhänderha förvaltningen av statsmedlen för SBL:s räkning. Detta skulle medföra, att SBL visserligen avlastades en del räkenskapsuppgifter men troligen samtidigt finge ha en särskild bokföring vid sidan av den officiella för att i varje situation kunna överblicka budgetläget just från sin synpunkt. Den tillsammans tagna arbetsmängden för bokföring m. m. kan i så fall bli större än om den underordnade inrättningen självständigt svarade för denna uppgift.

Utredningen föreslår, att SBL:s nuvarande organisation upphör och att för det fortsatta utgivandet av SBL inrättas *en fristående statlig institution*. Uppgiften att ansvara för verksamheten bör enligt utredningen åvila en särskild styrelse, utsedd av Kungl. Maj:t och förslagsvis benämnd styrelsen för utgivande av Svenskt biografiskt lexikon. Kungl. Maj:t föreslås även skola utse SBL:s huvudredaktör, vilken bör ingå i styrelsen. Styrelsen föreslås vidare bli ansvarig för utgivningen av SBL och i sista hand leda verksamheten vetenskapligt, administrativt och ekonomiskt. Huvudredaktören bör dock enligt utredningen svara för den direkta ledningen av den vetenskapliga verksamheten; styrelsens roll i detta sammanhang får av hänsyn till arbetets effektiva bedrivande inskränkas till ställningstaganden i principiella frågor och allmän översyn.

Beträffande styrelsens sammansättning och åligganden framhålls bl. a. följande.

Styrelsen bör ej omfatta ett större antal ledamöter; en liten styrelse är från effektivitetssynpunkt överlägsen. Å andra sidan bör styrelsen företräda såväl vetenskaplig som administrativ och ekonomisk sakkunskap. Utredningen föreslår därför, att SBL:s styrelse skall bestå av fem ledamöter, varvid huvudredaktören skall vara självskriven ledamot.

I det vetenskapliga redaktionsarbetet föreslås styrelsen ingripa endast så tillvida, att den beslutar i principfrågor och andra för utgivningen av SBL särskilt betydelsefulla frågor. Den bör dock, då särskilda skäl därtill föreligger, ha möjlighet att ingripa i redaktions- och institutsarbetet och bör följaktligen hållas underrättad om verksamhetens fortgång, exempelvis genom redogörelser av huvudredaktören.

Alla ärenden, som sammanhänger med SBL:s ställning som en fristående, självständig inrättning, föreslås i princip bli handlagda av styrelsen. Det gäller bl. a. ärenden ang. framställningar till Kungl. Maj:t och förlagsfrågor. För att inte göra verksamheten för tungrodd bör alla mindre betydande och löpande ärenden delegeras till huvudredaktören. Styrelsen föreslås vidare bli beslutande i viktigare personalärenden, som ärenden ang. anställning utom anställning av huvudredaktör, längre tjänstledighet och avsked ävensom frågor ang. avstängning och entledigande. Styrelsen föreslås likaså ha ansvaret för medelsförvaltningen och bör därvidlag själv ta ställning i viktigare ärenden, t. ex. rörande större eller för längre tid bindande utgifter.

Den utformning, som SBL:s ledning har föreslagits få, gör det erforderligt, att Kungl. Maj:t utfärdar en instruktion för styrelsen. Vissa moment, som kan ingå i en instruktion, finns i de föreskrifter för erhållande av statsbidrag, vilka är fastställda i regleringsbrevet. Instruktionen bör endast uppta de väsentliga dragen i styrelsens verksamhet. För redaktionen och dess arbete kan om så erfordras, en särskild arbetsordning utfärdas.

I anledning av den föreslagna formella ändringen av verksamhetens ledning förutsätter utredningen, att redaktionens befintliga samlingar i form av register, bibliotek, arkiv, lager m. m. överföres från samfundet till den föreslagna statliga institutionen.

Förlagsfrågor

Utredningen har konfererat med ett antal förlag för att utröna möjligheterna att etablera en utgivning av SBL under samma förutsättningar som hittills. Därvid har utredningen konstaterat, att det ej är möjligt att få ett förlag att bekosta SBL:s tryckning och försäljning mot att förlaget erhåller försäljningsvinsten med mindre än att särskilt bidrag av statsmedel utgår till förlaget. I detta läge finner utredningen det av principiella och ekonomiska skäl mera tilltalande, att ett förlag engageras i utgivningen endast på så vis, att det har lexikonet i distribution.

Personalfrågor och anslagsbehov m. m.

Redaktionspersonal m. m.

Under hänvisning till föreslagna rationaliseringar i redaktionsarbetet och till arbetskapaciteten inom utländska biografiska lexika anser utredningen det rimligt, att en vetenskaplig redaktionsmedlems årliga arbetskapacitet beräknas till ca 85 personartiklar jämte släktartiklar och direkt institutsarbete. Denna

beräkning leder enligt utredningen till att SBL för en återstående utgivningsperiod på 30 år kommer att behöva nio *fast anställda befattningshavare*, nämligen en huvudredaktör, två redaktörer, två amanuenser, en kontorist, två kanslibiträden och en expeditivsvakt.

Utredningen föreslår, att filosofie licentiatexamen eller däremot svarande kunskaper skall krävas som kompetensvillkor för anställning som redaktör och filosofie kandidatexamen för anställning som amanuens. Examen bör helst vara avlagd i historia; detta ämne skall åtminstone ingå i lägre examen. Utredningen finner att dessa kompetenskrav överensstämmer med motsvarande krav för närmast liknande statstjänster.

Beträffande befattningshavarnas — utom huvudredaktörens — arbetsuppgifter anföres bl. a. följande.

De uppgifter, som kommer att handläggas av den vetenskapliga personalen, är olika kvalificerade. Med hänsyn till det stora antalet kvalificerade redigeringsuppgifter bör tjänsten som biträdande redaktör återinföras; tjänsten kan liksom vid Svenska akademiens ordbok benämnas *r e d a k t ö r*. Flertalet förberedande arbeten i samband med artikelskrivning, redigering och forskning liksom kontrollerna bör kunna skötas av en *a m a n u e n s* eller av en assistent, eventuellt även av en mera rutinerad bland kontorspersonalen.

På samma sätt är kontorspersonalens arbetsuppgifter ganska varierande. De mera krävande, biträde vid beredningen av allmänna ärenden, protokollsregistrering, räkenskapsföring och biträde vid handläggning av personalärenden samt skötsel av bibliotek och arkiv motiverar sålunda inrättande av förslagsvis en tjänst som *k o n t o r i s t*. Inom kontorsarbetet finns en del jämförelsevis enkla maskinskrivningsuppgifter, inplockning av kort etc. Flertalet maskinskrivningsuppgifter är emellertid mera krävande, varför tjänster som *k a n s l i b i t r ä d e* i första hand bör inrättas; kanslibiträden bör också sköta den tidsödande och ansvarsfulla finläsningen av korrekturen. Slutligen förefaller det lämpligt att inrätta en tjänst som *e x p e d i t i o n s v a k t* för budskickning och hämtning av arkivalier och böcker samt för stencilering och andra enklare kontorsuppgifter. — En kontorsanställd på två vetenskapliga medarbetare får betraktas som en rimlig proportion. Med hänsyn till vissa för SBL speciella förhållanden såsom den stora mängden utskrifter av artiklar, som kommer att behövas, den tidsödande korrekturläsningen och det direkta institutsarbetet synes dock behovet av kontorspersonal böra beräknas med en viss avrundning uppåt.

Huvudredaktören föreslås placerad i lönegrad Be 3 och redaktörerna i lönegrad Ae 24. Beträffande dessa befattningshavares löneställning anföres i övrigt huvudsakligen följande.

Med hänsyn till arbetsuppgifterna och redaktionens föreslagna storlek förefaller det motiverat, att huvudredaktören tillerkännes samma lön som professor. Lönefrågan får ses i belysning av den stora vikten av att en lämplig ledare av det fortsatta lexikonarbetet förvärvas. Det beror i mycket hög grad på denne, om utgivningen skall kunna fullföljas efter föreslagna riktlinjer.

Så stora krav bör ställas på innehavaren av tjänst som redaktör, att han bör jämföras med t. ex. en förste arkivarie och sektionsföreståndare i riksarkivet

och förste bibliotekarie vid de vetenskapliga biblioteken. För redaktörstjänst vid SBL bör krävas samma kompetens som för dessa liksom för odisputerad lektor, varför det är rimligt, att en redaktör erhåller samma lön.

Utredningen rekommenderar, att en beräkning av redaktörernas löner efter ackord prövas, sedan utgivningsverksamheten en tid varit i funktion och erforderligt underlag för en beräkning erhållits.

Ersättningen till sådan *medarbetare utanför redaktionen*, som har att författa artiklar, bör enligt utredningen beräknas på hela personartikeln — även på meritlista och bibliografier — eftersom det är medarbetarens skyldighet att överse och eventuellt komplettera dessa. Artikelarvodet föreslås bli bundet till lektorlönen och utgå med något större belopp för den första sidan av en artikel än för de följande. Arvodena har beräknats efter den av utredningen föreslagna typografien.

Anslagsbehov m. m.

Utredningens förslag innebär, såsom framgått av det föregående, att SBL kommer att bli helt beroende av statsanslag. Utredningen framhåller, att den på olika sätt — utan att avkall gjorts på de vetenskapliga kraven — sökt begränsa kostnaderna för utgivande av lexikonet. Genom en jämförelsevis kort återstående utgivningsperiod, stramare utgivningsprinciper och rationalisering av redaktionsarbetet anser utredningen, att det sammanlagda behovet av statsanslag för hela utgivningen kan kraftigt begränsas.

Utredningen förutsatte, att de i betänkandet redovisade förslagen skulle träda i tillämpning redan fr. o. m. budgetåret 1961/62. Den föreslagna omläggningen av verksamheten bör enligt utredningen, speciellt i fråga om utökningen av personalen, lämpligen ske *successivt*. Utredningen föreslår därför, att den nya organisationen för utgivande av SBL skall *utbyggas under en treårsperiod*. Härvid förutsattes, att under första utbyggnadsåret — förutom till nuvarande befattningshavare — i främsta rummet medel anvisas för tjänsten som huvudredaktör och att återstående tjänster inrättas under de båda följande budgetåren.

Utredningen förutsätter, att utgivningen av SBL återupptages under den avsedda uppbyggnadsperioden. Med hänsyn till att personalorganisationen då är under uppbyggnad, kan enligt utredningen utgivningen givetvis ej ske i den omfattning, som beräknats bli möjlig under ett normalår. Härigenom synes utgivningen totalt sett komma att fördröjas med ett år utöver tidigare beräknade 30 år.

Utredningens förslag för SBL:s utgivande beräknas erfordra en *årlig medelsanvisning vid full utbyggnad* (fr. o. m. tredje utbyggnadsåret) av i runt tal 274 000 kr., om lönekostnaderna beräknas enligt den för budgetåret 1961/62 gällande lönenivån. Därtill kommer vissa *engångskostnader*, sammanlagt ca 35 000 kr.

I följande tablå sammanfattas de beräknade kostnaderna.

*Beräknade årliga kostnader vid full utbyggnad
samt engångskostnader*

Avlöningar

1) 1 huvudredaktör, Be 3	47 232	
2) 2 redaktörer, Ae 24	59 856	
3) 2 amanuenser, Af 15—Ae 19	41 712	
4) 1 kontorist, Ae 9	13 788	
5) 2 kanslibiträden, Ae 7	24 888	
6) 1 expeditionsvakt, Ae 7	12 444	
7) arvode till ordföranden	2 400	
8) sammanträdesarvodet	1 000	
9) artikelarvodet	44 000	
10) forskningskostnader	6 000	
11) övertids- och vikariatsersättningar	3 500	256 820

Om kostnader

12) reseersättningar m. m.	2 000	
13) sjukvård m. m.	400	
14) bokinköp och -bindning	5 000	
15) expenser	9 700	
16) tryckningskostnader	30 000	47 100
	<u>Summa kostnader kr</u>	<u>303 920</u>

Inkomster

17) försäljningsintäkter	30 000	
	<u>Summa nettokostnader kr.</u>	<u>273 920</u>

Engångskostnader för full utbyggnad

18) inredning och utrustning	10 000	
19) särskilt tryckningsanslag	ca 25 000	35 000
	<u>Summa engångskostnader kr.</u>	<u>35 000</u>

Utredningens kommentarer till kostnadsberäkningarna

Av utredningens kommentarer till de i tablå upptagna kostnaderna inhämtas sammanfattningsvis följande.

Punkterna 1—6. Beträffande motiveringen för dessa tjänster hänvisar utredningen till vad som anförts angående redaktionspersonalen.

Punkterna 7—8. Ledamöterna i styrelsen för SBL föreslås komma i åtnjutande av sammanträdesarvode samt övriga ersättningar jämlikt kommittékungörelsen. Härför beräknas 1 000 kr. per år. Styrelsens ordförande, som får tänkas ha mera fortlöpande kontakt med redaktionsverksamheten, bör däremot erhålla särskilt arvode, förslagsvis 2 400 kr. per år.

Punkt 9. Utredningen föreslår, att till artikelförfattare utanför redaktionen bör utgå ett arvode av 105 kr. för artikelns första sida och 90 kr. för envar av följande sidor, varvid arvoden beräknats efter föreslagen typografi. — Enligt prognosen skall årligen 400 personartiklar färdigställas, upptagande ett utrymme på 450 s. (föreslagen typografi). Av dessa kan ungefär hälften beräknas erfordra det högre artikelarvodet. Från dessa utgångspunkter kan det årliga anslagsbehovet för artikelarvodet uppskattas till 44 000 kr.

Punkt 10. De forskningskostnader, som upptagits såsom en särskild anslagspost, består av kostnader för att erhålla de grundläggande uppgifterna i främst meritlista och släktartikel. De av dessa uppgifter, som kan erhållas i arkiv och bibliotek i Stockholm, bör insamlas redaktionellt. Det är uppgifter från landsarkiv och andra institutioner i landsorten, som kan föranleda forskningskostnaderna. — En underhandsförfrågan från utredningens sida till landsarkiven — de institutioner till vilka redaktionen i alldeles övervägande grad kommer att vända sig — har givit vid handen, att dessa för närvarande är så starkt belastade av forskningsärenden, att förfrågningar från SBL, även om de får förtur vid besvarande som kommande från en statlig inrättning, ej alltid kan beräknas bli omedelbart besvarade. För att utgivningen ej skall hindras genom svårigheter att i rätt tid få fram behövliga uppgifter, kan det bli nödvändigt, att redaktionen förvärvar ett ombud för att utföra önskade efterforskningar. Utredningen föreslår, därför, att 6 000 kr. årligen utgår för att täcka förekommande forskningskostnader.

Punkt 12. Anslagsposten föreslås avse redaktionens forskningsresor utanför Stockholm. Eftersom forskningarna i landsorten främst bör ske genom brevfrågningar och genom ombud vid de olika arkiven och dessa även, om så är möjligt, skall få göra smärre utredningar för redaktionens räkning, beräknas anslagsbehovet bli lägre än hittills. Emellertid kan det förutsättas, att vissa krävande utredningar måste göras av redaktionsmedlemmar. Vidare skall från denna post i förekommande fall bestridas resekostnader för styrelseledamöter, bosatta på annan ort än Stockholm. För resekostnader beräknas under dessa förutsättningar utgå 2 000 kr./år.

Punkt 14. Anslagsposten till bokinköp och bokbindning beräknas till en början till 8 500 kr. och bör därefter enligt utredningen kunna sänkas till 5 000 kr. per år.

Punkt 15. Städningskostnaderna kan uppskattas till 2 000 kr. per år, vartill bör komma 300 kr. för extra städning en gång om året. — Åtgången på papper, kort och annan skrivmateriel kan förutsättas bli stor under den fortsatta utgivningen. Att nå en mera preciserad uppskattning av anslagsbehovet är svårt. Behovet har beräknats uppgå till 3 500 kr. per år. — En fullt utbyggd redaktion får förutsättas behöva disponera sex telefoner, en i varje rum. Kostnaderna för telefon kan i så fall beräknas till 2 400 kr. per år. — Skötsel av skrivmaskiner (rengöring m. m.) kostar för närvarande ca 80 kr. per maskin och år. Varje kontorsanställd får förutsättas disponera en skrivmaskin, vilket gör tre skrivmaskiner. Därtill kommer de skrivmaskiner, som disponeras av tillfällig personal. Anslagsbehovet har beräknats till 500 kr. per år. För vård och förnyelse av skrivmaskiner m. fl. inventarier föreslås årligen utgå 1 000 kr.

Det sammanlagda årliga anslagsbehovet för expenser blir alltså $(2\,300 + 3\,500 + 2\,400 + 1\,500 =) 9\,700$ kr.

Punkt 16. Utredningen baserar sin beräkning av tryckningskostnaderna på sitt förslag att tryckningen av SBL skall bekostas av statsmedel och att ett förlag får lexikonet i distribution. Vid en försäljning av ca 1 000 exemplar per häfte kan

försäljningsintäkterna beräknas täcka tryckningskostnaderna, 10 000 kr. per häfte. Under senare tid har omgående sålts omkring 500 exemplar av ett häfte. Vid en försäljning av denna omfattning skulle erfordras ca 5 000 kr. i tryckningsbidrag per häfte, dvs. årligen ca 15 000 kr. Utredningen förutsätter emellertid, att en intensiv abonnentvärning kommer att bedrivas, så att behovet av ett särskilt tryckningsbidrag kraftigt minskar för att efter en kortare övergångsperiod upphöra. Tryckningskostnaderna bör då kunna täckas av försäljningsintäkterna, i vilka även ingår inkomsterna från försäljningen av äldre häften.

Punkt 18. Uppbyggnadsperioden föranleder vissa engångsanvisningar för främst inredande av arbetslokaler och anskaffande av kontorsmateriel, referenslitteratur m. m. för de nyinrättade tjänsternas innehavare. Engångsanvisningarna härför kan enligt utredningen beräknas uppgå till ca 10 000 kr.

Punkt 19. Såsom framgår av kommentarerna till punkt 16 kommer under en kortare övergångstid tryckningskostnaderna att överstiga intäkterna av försålda häften av SBL. Utredningen beräknar denna mellanskillnad till 5 000 kr. per häfte vid en försäljning av nuvarande omfattning. Vid en försäljning av ca 1 000 häften skulle dock tryckningskostnaderna helt kunna bestridas av försäljningsintäkterna. För bestridande under uppbyggnadstiden av den del av tryckningskostnaderna, som ej kan täckas av försäljningsintäkterna, erfordras enligt utredningen särskilda medelsanvisningar. Storleken synes med den av utredningen förutsatta utvecklingen av SBL kunna beräknas till 20 000—25 000 kr.

Utredningen konstaterar, att frågan om *redaktionens lokalbehov* och möjligheterna att lösa denna är av betydelse vid de ekonomiska bedömningarna. Redaktionen disponerar för närvarande i riksarkivet ett större och ett mindre rum jämte vissa hyll- och förvaringsutrymmen. I riksarkivets nya lokaler är tre ordinära rum samt ett litet rum reserverade för redaktionen. Med hänsyn till den föreslagna personalorganisationen synes enligt utredningens bedömning redaktionen bära disponera minst sex rum. Det är med hänsyn till redaktionsarbetet önskvärt, att redaktionslokalerna även i fortsättningen kan vara förlagda till riksarkivet. Såvitt utredningen kunnat utröna, synes möjligheter finnas att lösa lokalfrågan i samband med riksarkivets inflyttning i nya lokaler. Under mellantiden synes enligt utredningen provisoriska arbetslokaler få anskaffas genom byggnadsstyrelsens försorg.

En översikt över det av Samfundet för Svenskt biografiskt lexikons utgivande anmälda anslagsbehovet för *budgetåret 1962/63* lämnas i ett följande avsnitt.

III. Yttranden

Remissinstansernas inställning till det framlagda förslaget om fortsatt utgivning av SBL är genomgående positiv. I viktigare principiella frågor ansluter sig i stort sett remissinstanserna till utredningens tankegångar och rekommendationer. På enstaka punkter möter utredningens förslag kritik, stundom från varandra motsatta utgångspunkter.

Riksarkivet understryker lexikonets omistlighet och framhåller den besparing av forskningstid och forskarmöda, som ett dylikt verk med solid förankring i primärmaterialet medför på lång sikt. Liknande synpunkter framföres med vissa variationer av ett stort antal remissinstanser.

Ingen av de remissinstanser, som tar ställning i huvudfrågan — om statens fortsatta engagemang i lexikonet — avstyrker ett sådant åtagande. *Statskontoret* riktar ingen erinran mot förslaget, att lexikonet skall fullföljas, men anmäler avvikande uppfattning i fråga om vissa enskildheter i förslagen i övrigt. *Statens sakrevision* anser sig inte kunna ta ställning till själva frågan om behovet av ett uppslagsverk av detta slag.

Riktlinjer, utgivningstid m. m. Beträffande de riktlinjer för den fortsatta utgivningen, som utredningen anvisat, är remissinstansernas bedömning överlag välvillig. *Statskontoret* anser det sålunda riktigt att den återstående utgivningstiden fixeras och att med utgångspunkt i en viss tidsram riktlinjer fastställs för arbetets bedrivande. *Statskontoret* tillstyrker därför vad som förordats rörande utformningen av sådana riktlinjer, nämligen begränsningar av urvalet, avkortning till hälften av medellängden på personartiklarna, en stramare, mera lexikalisk skrivning m. m. Även *riksarkivet* ger i huvudsak sitt stöd åt betänkandets program för utgivningen.

Vitterhetsakademien finner inget att erinra mot utredningens riktlinjer, helst som därigenom fastslås, att åtgärderna förutsätts ej skola gå ut över lexikonets vetenskapliga syfte. *Statens humanistiska forskningsråd* anser i likhet med flera andra remissinstanser det vara av största vikt, att lexikonet fullföljes i en ej alltför avvikande form och att utgivningstakten ökas. *Samfundet för Svenskt biografiskt lexikons utgivande* tillstyrker med vissa förbehåll, att SBL:s och Personhistoriska institutets framtid tryggas i anslutning till utredningens förslag. *Samfundet* anser, att direktiven för redaktionen bör vara så elastiskt utformade som möjligt. *Svenska akademien* understryker vikten av att rationaliseringsåtgärderna ej får gå ut över lexikonets kvalitet. *Statens sakrevision* framhåller att en i hög grad önskvärd kostnadssänkning skulle kunna åstadkommas om utredningens förslag till riktlinjer antogs. *Statskontoret* anför beträffande den fortsatta utgivningen följande.

Statskontoret utgår från att styrelsen för lexikonet i sina petita redogör för arbetets fortskridande men vill föreslå, att redogörelse därutöver årligen skall lämnas till ecklesiastikdepartementet rörande uppnådda resultat, möjligheterna att hålla den föreskrivna tidsramen, efterföljandet av fastställda direktiv, t. ex. om den genomsnittliga artikellängden, etc. I detta sammanhang får *statskontoret* ge uttryck åt den uppfattningen, att Kungl. Maj:t förhållandevis detaljerat bör fastställa de riktlinjer efter vilka arbetet skall bedrivas.

Vetenskapsakademien finner det rimligt att flertalet av de i förslaget upptagna detaljfrågorna närmare regleras mellan styrelsen och huvudredaktören.

Flertalet remissinstanser accepterar, att den fortsatta utgivningstiden maxi-

meras till 30 år. Vikten av att den under hittillsvarande förhållanden beräknade utgivningstiden sänkes betonas allmänt. *Statens organisationsnämnd* anför sålunda, att den av utredningen föreslagna tiden för verkets fullföljande, 30 år, förefaller väl avvägd med hänsyn till alla på detta problem inverkan omständigheter.

Skogs- och lantbruksakademien framhåller, att utgivningstiden måhända ej går att beräkna kortare. *Riksbibliotekarien* understryker, att en längre utgivningstid än 30 år skulle vålla ytterligare olägenheter i de vetenskapliga bibliotekens arbete.

Gentemot utredningens beräkning yppar *Samfundet för Svenskt biografiskt lexikons utgivande* viss tveksamhet under hänvisning till svårigheten att få fram tillräckligt antal leveransvilliga och lämpliga artikelförfattare. *Riksarkivet* och *krigsarkivet* understryker också, att den återstående utgivningstiden synes väl knappt tilltagen; krigsarkivet betecknar beräkningen självfallet som en arbetshypotes, som knappast har reellt underlag. Likaså anser *Svenska akademien*, att utgivningstiden mera realistiskt bör beräknas till 40 än 30 år under hänvisning till svårigheterna att få lämpliga artikelförfattare, den tid som åtgår för att utbilda redaktionspersonalen m. m. *Personhistoriska samfundet* anför, att tidsfaktorn ej får vara avgörande utan endast hänsynen till det reella biografiska stoffet.

Beträffande den av utredningen diskuterade men förkastade möjligheten att tillfälligt nedlägga utgivningen anför *statens organisationsnämnd* att det, om utgivningen skall fortsättas, synes lämpligt att arbetet med lexikonet inte avbrytes för kortare eller längre tid.

Utredningens förslag till något ändrade principer för urvalet godtages av *statskontoret* och *sakrevisionen*. *Riksbibliotekarien*, *överbibliotekarien vid universitetsbiblioteket i Uppsala* och *skolöverstyrelsen* lämnar också dessa förslag i huvudsak utan erinran. *Svenska akademien* betonar allmänt värdet av ett brett urval. *Samverkande bildningsförbunden* framför liknande synpunkter och anför.

Beträffande urvalsprinciperna önskar *Samverkande bildningsförbunden* starkt understryka vikten av att den sociala breddning som kan spåras i de under senare tid utgivna delarna av verket ytterligare accentueras. Med tillfredsställelse kan konstateras, att i de utkomna delarna synnerligen värdefulla artiklar finns om representativa personer verksamma inom folkrörelserna, såsom nykterhets-, frikyrko- och arbetarrörelserna. Även pionjärer vilka icke är att beteckna som centralgestalter har uppmärksamrats, varigenom deras ofta förbisedda insatser kommer att bevaras till eftervärlden.

I en del speciella frågor — angående urval, artikellängd, hänvisningsartiklar, beskärningar i bibliografierna och kronologiskt register — har vissa remissinstanser framfört från utredningen avvikande uppfattningar. I det följande redovisas endast ställningstaganden beträffande utredningens förslag i fråga om urval och hänvisningsartiklar.

Utredningens förslag, att sådana svenskar, som gjort hela sin insats utomlands

utan egentlig betydelse för Sverige, skall uteslutas, har föranlett vissa erinringar. *Vetenskapsakademien*, *statens humanistiska forskningsråd*, *krigsarkivet*, *Personhistoriska samfundet* och *Svenska historiska föreningen*, vilka anser att urvalet av utlandssvenskar ej får ske mekaniskt, kan ej ansluta sig till utredningens generella regel. *Nationalmuseum*, *Samfundet för Svenskt biografiskt lexikons utgivande*, *Stockholms stadsarkiv* och *Svenska historiska föreningen* finner den föreslagna begränsningen beklaglig, särskilt om den skulle drabba svenskamerikanare; sistnämnda samfund medger dock att urvalet i detta hänseende i de senast utgivna banden varit i frikostigaste laget. *Ingenjörsvetenskapsakademien* och *Samverkande bildningsförbunden* finner det angeläget, att kategorin utlandssvenskar och svenskättlingar blir fylligare representerad än hittills.

Nationalmuseum hyser farhågor för att den föreslagna uteslutningen av utlänningar, som mera tillfälligt vistats i Sverige, kan föranleda uteslutandet av ett antal konstnärer.

Utredningens rekommendation att lexikonet ej skulle behandla svenskar i Finland efter 1809 avvisas av *Samverkande bildningsförbunden*, som ifrågasätter om inte gränsen borde sättas vid 1918, och *Stockholms stadsarkiv*. *Krigsvetenskapsakademien* beklagar att en sådan gränsdragning måst göras, men biträder utredningens förslag på denna punkt.

För att underlätta urvalet inom respektive kategorier erbjuder *Musikaliska akademien* och *Skogs- och lantbruksakademien* sig att biträda den blivande lexikonredaktionen som sakkunniga.

Statens humanistiska forskningsråd anser, att urvalet av släktartiklar kan beskäras starkare än utredningen föreslagit.

Förslaget att endast ytterst kortfattat biografiera en person, som finns behandlad vetenskapligt och i någorlunda likartad form i annat sammanhang, kritiseras starkt och biträds uttryckligen endast av *Tekniska museet*. Förslaget betecknas antingen som otillfredsställande eller avvisas med olika motiveringar av ett flertal remissinstanser. Sålunda anför *vitterhetsakademien* huvudsakligen följande.

Detta förfaringsätt synes vara ett mycket allvarligt avsteg från principen att SBL bör meddela en vetenskapligt pålitlig redovisning för en persons betydelse och gjorda insatser. Läsaren kan inte förutsättas utan svårighet ha tillgång till den hänvisade litteraturen om denna skulle omfatta allehanda mer eller mindre speciella tidskrifter eller ett verk av »Svenskt konstnärslexikons» dyrbarhet.

Liknande synpunkter anföres av *riksarkivet*, *nationalmuseet*, *Nordiska museets nämnd*, *överbibliotekarierna vid universitetsbiblioteken i Uppsala och Lund* samt *vid Göteborgs stadsbibliotek*, *skolöverstyrelsen*, *krigsarkivet*, *Svenska akademien*, *Personhistoriska samfundet* samt *Samfundet för Svenskt biografiskt lexikons utgivande*. Sistnämnda samfund anser dock, att berörda artiklar kan hållas något kortare än vad eljest skulle ha varit fallet. Kritiska mot denna del av förslaget är vidare *Svenska historiska föreningen* och *Sveriges allmänna biblioteksförening*.

Utredningens förslag, att artiklarnas bibliografier skall utarbetas inom redaktionen, har rönt motsägelse från några remissinstanser. *Riksbibliotekarien* anför sålunda under hänvisning till det kvalificerade arbetet, att dessa — åtminstone verkförteckningen — bör utarbetas av en rutinerad biblioteksman och lämpligen som hittills som fritidsuppgift anförtros en tjänsteman vid de vetenskapliga biblioteken. Yrkanden i samma riktning framföres av *Vetenskapsakademien* och *Samfundet för Svenskt biografiskt lexikons utgivande*.

Personhistoriska institutet. Utredningens syn på redaktionens funktion som personhistoriskt institut har med ett undantag mött gensvar hos samtliga de remissmyndigheter, som yttrat sig om denna fråga. I flera yttranden understrykes institutets växande betydelse för svensk biografisk forskning; så är fallet i yttranden av *riksarkivet*, *riksbibliotekarien*, *vitterhetsakademien*, *Personhistoriska samfundet*, *Samfundet för Svenskt biografiskt lexikons utgivande* och *Tekniska museet*.

En negativ inställning till institutsverksamheten har däremot *statskontoret*, som bl. a. anför.

Ett personhistoriskt institut synes från början icke alls ha varit avsett; det samma var av mindre omfattning ända fram till 1950 men har sedan tagit allt större del av redaktionens tid i anspråk. Detta måste ha bidragit till att, sedan arbetet på lexikonet återupptogs 1937, namn på endast ca två bokstäver (De—Fe) utgivits. Utredningen har visserligen ansett, att institutet får underordnas lexikonet, men har å andra sidan sagt, att skulle utvecklingen gå därhän, att forskningsärendena starkare öka — en utveckling som icke förefölle osannolik — borde personhistoriska institutets förhållanden omprövas i så måtto, att institutet erhöles särskild stat och särskild personal avdelades för dessa uppgifter. — En sådan utveckling torde böra förhindras. Skall det uppställda målet, färdigställande av lexikonet på 30 år, uppnås, måste säkerligen uppmärksamheten och insatserna koncentreras till själva lexikonet och institutet i möjligaste mån lämnas åt sidan. Forskning, som icke äger direkt samband med lexikonets fullföljande, synes därför icke böra förekomma. Samlingarna bör självfallet stå öppna för envar, men den nuvarande serviceverksamheten synes som sådan icke äga samband med arbetet på lexikonet.

Verksamhetens ledning. Utredningens förslag, att verksamheten skall förstatligas och att redaktionen skall utgöra en fristående inrättning, ledd av en av Kungl. Maj:t tillsatt styrelse, har inte, utom i några detaljfrågor, mött erinringar vid remissbehandlingen. *Statskontoret* hävdar dock, att *riksarkivet* bör omhänderha förvaltningen av anslagsmedlen.

Beträffande styrelsens sammansättning påpekar bl. a. *riksarkivet*, *skolöverstyrelsen*, *Personhistoriska samfundet*, *Samfundet för Svenskt biografiskt lexikons utgivande* och *Svenska historiska föreningen* vikten av att vetenskaplig expertis blir företräd. *Riksbibliotekarien* önskar utse en ledamot av styrelsen. Lika så anser *vitterhetsakademien* att akademien bör bli företräd i styrelsen, ett

yrkande som också framföres av *Samfundet för Svenskt biografiskt lexikons utgivande*.

Personalbehov. *Statskontoret* finner det i likhet med utredningen riktigt, att anslaget höjes successivt och att de nya tjänsterna inrättas efterhand. *Statskontoret* framför vissa förslag till ändringar av personalen och anför i det sammanhanget:

Förutom den allmänna återhållsamhet, som *statskontoret* vill förorda rörande inrättandet av tjänster, får ämbetsverket uttala följande. Särskilt som utredningen själv framhållit, att flertalet förberedande arbeten i samband med artikel-skrivning, redigering och forskning liksom kontrollerna bör kunna skötas av en amanuens eller av en assistent, eventuellt även av en mera rutinerad bland kontorspersonalen, synes den ena av de två amanuéstjänsterna böra utbytas mot en högre biträdesbefattning, förslagsvis kansliskrivare. Det synes vidare uppenbart, att — då enkla maskinskrivningsuppgifter, inplockning av kort o. d. förekommer i icke obetydlig utsträckning — den ena kanslibitträdestjänsten bör utbytas mot en biträdestjänst i reglerad befordringsgång. *Statskontoret* avstyrker, att för lexikonets redaktion tillskapas en särskild vaktmästartjänst. Redaktionen synes däremot böra äga rätt att i mån av behov anlita riksarkivets vaktmästarpersonal.

Även *statens sakrevision* anser, att viss minskning av personalen är möjlig genom att kassa- och bokförings- samt administrativa och mera servicebetonade uppgifter överlåtes på riksarkivet.

Sakrevisionen liksom *statens organisationsnämnd* och *Samfundet för Svenskt biografiskt lexikons utgivande* betonar osäkerhetsmomenten i en på detta stadium gjord beräkning och finner, att definitiv ställning till personalbehovet kan tagas först sedan verksamheten pågått en tid. Att nu åstadkomma en exaktare beräkning än vad utredningen framlagt, anser *statens organisationsnämnd* knappast vara möjlig.

Ändringsförslag beträffande personalens sammansättning har även väckts av *statens humanistiska forskningsråd* och *Svenska historiska föreningen*, som under hänvisning till förmodade rekryterings svårigheter föreslår, att de båda amanuéstjänsterna ändras till en redaktörstjänst och en kontoristtjänst. *Statens lönenämnd* anser, att den ena kanslibitträdestjänsten bör utbytas mot en kontorsbiträdestjänst.

Tekniska museet rekommenderar, att lexikonets personella resurser ökas utöver utredningens förslag under hänvisning till nu rådande svårigheter att erhålla tillfälliga medarbetare för vetenskapliga arbeten av denna typ.

Vissa lönefrågor. Förslaget om huvudredaktörens lönegradsplacering har i allmänhet ej mött några invändningar utom från *statskontoret* och *statens lönenämnd*, vilka anser att tjänsten ej bör placeras högre än i lönegrad B 1. *Statskontoret* anför härvidlag följande.

Utredningen har ansett det arbete huvudredaktören skall utföra som vetenskapligt synnerligen krävande och att han med hänsyn till arbetsuppgifterna och redaktionens föreslagna storlek bör ha samma lön som professor. Levnads-

teckningarna skall emellertid författas av specialister utom redaktionen, vilken skulle stå för släktartiklarna och för meritlistan och de tre avslutande avsnitt som behandlar vederbörandes arkiv, m. m., hans skrifter samt källor och litteratur om personen. Iordningsställandet härav förefaller knappast ge täckning för omdömet »vetenskapligt synnerligen krävande arbetsuppgifter». Då vidare krav på disputation icke skulle ställas och redaktionen förutsatts bli av ringa storlek, synes anledning icke föreligga att inplacera huvudredaktören i samma lönegrad som professor eller överbibliotekarie vid universitetsbiblioteken i Uppsala och Lund, vilka sistnämnda tjänstemän för övrigt så sent som 1959 uppflyttades från lönegrad B 1 till B 3.

Några remissinstanser hävdar, att större kompetenskrav än de som utredningen föreslagit måste ställas på huvudredaktören. *Personhistoriska samfundet* förutskickar sålunda, att denne utom stipulerade examina bör besitta hög vetenskaplig kompetens. *Samfundet för Svenskt biografiskt lexikons utgivande* framför samma krav och tillägger, att kompetensen bör vara styrkt genom utgivna skrifter eller tjänstgöring i ledande befattning i de lärda verken. *Svenska historiska föreningen* vill sätta de formella kraven högre och föreslår antingen minst docentkompetens eller innehav av minst tjänst som förste arkivarie eller motsvarande vid de lärda verken. Längst går *riksarkivet*, som i denna fråga yttrar.

Huvudredaktörens uppgifter blir av den art, att de av innehavaren kräver en vetenskaplig kompetens av professorsgrad och en organisatorisk förfarenhet av förlagschefstyp. Det är livligt att hoppas, att en ledare med dessa kvalifikationer står att förvärva.

Vissa frågor i övrigt. *Statens sakrevision* hävdar, att artikelarvoden till befattningshavare vid redaktionen i princip icke skall utgå. *Nordiska museets nämnd* och *Stockholms stadsarkiv* betonar det intrikata i denna fråga; nämnden anser, att ett definitivt ställningstagande snarast bör ske.

Mot utredningens förslag att artikelarvode tills vidare ej skall utgå till redaktionspersonal uttalar sig *riksarkivet*, *Vetenskapsakademien*, *krigsarkivet*, *Personhistoriska samfundet*, *Samfundet för Svenskt biografiskt lexikons utgivande*, *Svenska historiska föreningen* samt *vittherhetsakademien*, som anför bl. a. följande.

Var och en som haft att redigera ett alfabetiskt samlingsverk vet noggsamt hurusom i vårt land på vissa forskningsområden tillgången på arbetskraft är så minimal, att det kan röra sig om 1—2 personer; i vissa fall finns ingen alls specialsakkunnig. Att förmå dessa auktoriteter, vilkas arbetsprogram ofta är fulltecknat för år framåt, till medarbetarskap i ett biografiskt lexikon, vars honorarmöjligheter för övrigt givetvis aldrig kan konkurrera med vad t. ex. en matematiker, en medicinare e. d. annars kan få sin arbetstid uppskattad till, kan ställa redaktören inför svårigheter, som endast kan redas upp genom att han själv med sin breda biografiska sakkunskap och sin beprövade rutin ingriper och påtager sig författarskapet. Samma är förhållandet, om ett utlovat bidrag utblir; den tilltänkte författaren kan ha blivit sjuk eller på annat sätt förhindrad. Ty, och detta är det väsentliga, redaktören bär ansvaret för att det alfabetiska systemet fungerar; det tekniska maskineriet rullar mekaniskt och obarmhärtigt

vidare, lexikonhäftet skall ut i avtalad tid, men i den alfabetiska följden saknas alltjämt artiklar, till vilka redaktören icke inom den begränsade tiden kan skaffa annan författare än sig själv. Att förbjuda honom dylikt författarskap skulle för lexikonet vara katastrofalt.

Det synes för en på erfarenhet av redaktörsansvar grundad uppfattning självklart och nödvändigt, att redaktören får tillfälle att på sin från tjänstearbetet lediga arbetstid uppträda som artikelförfattare, och detta — på grund av hans självfallet stora erfarenhet som personhistoriker — givetvis med minst samma ekonomiska ersättning som varje annan författare. Akademien anser det dock ofrånkomligt, att styrelsens medgivande i varje förekommande fall inhämtas vid utanordning av arvode för övertidsarbete.

Utredningens förslag angående personalens — utom huvudredaktörens — löneställning har i stort sett ej föranlett några invändningar. *Statens humanistiska forskningsråd* och *Svenska historiska föreningen* föreslår dock, att redaktörerna placeras i lönegrad Ae 26. *Skolöverstyrelsen* och *statens organisationsnämnd* förordar den av utredningen berörda möjligheten, att den vetenskapliga personalens löner måtte beräknas enligt ackordsprincipen.

Den av utredningen föreslagna höjningen av artikelarvodena och indexregleringen av dessa har med något undantag accepterats av remissinstanserna. *Krigsarkivet* framhåller i detta sammanhang vikten av godtagbara arvoden för att utgivningstakten skall kunna ökas. *Statens humanistiska forskningsråd* och *Svenska historiska föreningen* anser höjningen ofrånkomlig.

Tekniska museet föreslår arvodet ytterligare höjt under hänvisning till svårigheten att få goda medarbetare i vetenskapliga verk av denna typ. *Stockholms stadsarkiv* anser, att arvodet bör bestämmas efter mera nyanserade normer.

Statskontoret biträder förslaget om höjda artikelarvoden men håller det för uteslutet, att fullt artikelarvode även skall beräknas på de delar av en artikel, till vilka redaktionen har föreslagits skola utarbeta en preliminär framställning. *Statskontoret* avstyrker vidare bestämt förslaget om arvodets indexreglering.

Utredningen har föreslagit, att vissa mindre belopp skall kunna utbetalas till enskilda för forskning vid t. ex. de lokala arkiven. I fråga om detta förslag anför *statskontoret* följande.

Att landsarkiven skulle undantagas från övriga myndigheters skyldighet att till lexikonet lämna upplysningar synes icke godtagbart från principiella utgångspunkter, och så mycket mindre som det här ofta torde vara frågan om en relativt enkel kontroll av fakta ingående i meritlistan. Begär lexikonet, att mera djupgående forskning skall göras, torde det få ankomma på vederbörande landsarkivarie att från fall till fall — eventuellt efter av riksarkivet meddelade riktlinjer — ta ställning till om forskningen skall anses som ett arbete i tjänsten eller icke. Från denna utgångspunkt kan statskontoret icke tillstyrka att en särskild anslagspost till forskningskostnader uppföres. I den mån kostnader för forskning, verkställd av tjänstemän hos landsarkiven eller andra myndigheter och institutioner, uppkommer, synes desamma böra bestridas från posten till artikelarvoden.

Utredningens förslag beträffande tryckning och försäljning av lexikonet biträds av *statskontoret* och *statens sakrevision*. Sistnämnda myndighet anser dock att det av utredningen rekommenderade arrangemanget först bör försöksvis prövas under en kortare tid varefter en omprövning bör ske.

Akademien för de fria konsterna anser, att förnyade förlagskontakter bör tas, då ett förlag kan slutföra utgivning till måhända ytterligare reducerade utgifter för statsverket.

Statskontoret och *skolöverstyrelsen* föreslår, att en reklamkampanj igångsättes för att öka antalet abonnenter. Skolöverstyrelsen anser en ökad spridning vara av vikt för att lexikonet skall kunna fylla sitt syfte.

Utredningens förslag om ändrad typografi tillstyrkes av samtliga remissinstanser som särskilt yttrat sig i frågan.

Riksarkivet framhåller i lokalfrågan, att i den under arbete varande nybyggnaden vissa utrymmen reserverats för lexikonet och Personhistoriska institutet. I de där planerade forskarutrymmena av olika slag synes enligt riksarkivets mening även en avsevärt utvidgad personal kunna förses med arbetsplatser.

IV. Anslagsberäkningar för budgetåret 1962/63

Samfundet för Svenskt biografiskt lexikons utgivande har med skrivelse den 3 augusti 1961 anmält frågan om anslagsbehov för budgetåret 1962/63 till utgivande av SBL och till Personhistoriska institutets verksamhet. Samfundet, som baserat sin anmälan på utredningens förslag, har i nämnda skrivelse anfört bl. a. följande.

Den tid som institutet fått ägna åt upprustning och kompletteringsarbeten har varit betydelsefull, men nuvarande interimstillstånd bör enligt samfundets mening ej förlängas. Med den oklarhet som råder beträffande den framtida utformningen är det praktiskt taget omöjligt att beställa lexikonartiklar, då inga kvalificerade författare önskar binda sig för arbeten, vilkas publiceringstid är oviss. Ej heller är det nu möjligt att redaktionellt bearbeta förefintligt material, då urvals- och redaktionsprinciper för framtiden ej preciserats. Vissa allmänna förberedelser kan visserligen göras i form av upprättande och källkontroll av meritlistor till biografier, som under alla förhållanden kommer att medtagas. Risk för dubbelarbete eller föregripande av den kommande omorganisationen föreligger dock. Personhistoriska institutet har efterhand fått ett egenvärde som forskningsinstitution, men det är från början upplagt som och ämnat att vara ett stöd för lexikonutgivningen och har här sin främsta uppgift. En direkt inriktning av verksamheten på lexikonutgivning måste anses som det bästa sättet att tillvarata de gjorda investeringarna.

För budgetåret 1962/63 har samfundet förordat en medelsanvisning av i runt tal 200 000 kr. Beloppet fördelar sig enligt följande.

A v l ö n i n g a r

1)	1 huvudredaktör B 3	47 232	
2)	1 redaktör Ae 26	33 192	
3)	1 amanuens Af 15—Ae 19	20 856	
4)	2 kanslibiträden, varav ett med halvtidsanställning, Ae 7	19 974	
5)	1 kontorsbiträde Af 1—Ae 5	10 116	
6)	arvode till ordföranden	2 400	
7)	sammanträdesarvodet	1 000	
8)	artikelarvoden	25 000	
9)	forskningskostnader	3 000	
10)	övertids- och vikariatersättningar	2 000	
		164 770	164 770

O m k o s t n a d e r

11)	reseersättningar m. m.	1 400	
12)	sjukvård m. m.	200	
13)	bokinköp och -bindning	8 500	
14)	expenser	8 500	
15)	tryckningskostnader	16 000	
16)	inredning av arbetslokaler m. m. (engångsanvisning) ..	5 000	39 600
		204 370	204 370

I n k o m s t e r

17)	försäljningsintäkter	5 000	
		199 370	199 370

Beträffande motiveringarna till nu redovisade äskanden hänvisar samfundet i huvudsak till kommitténs betänkande.

Ur samfundets framställning inhämtas vidare bl. a. följande.

Punkt 2. Sedan betänkandet avfattades, har de med redaktörerna vid SBL jämförda tjänsterna som förste arkivarie och sektionsföreståndare i riksarkivet och förste bibliotekarie vid de vetenskapliga biblioteken höjts till lönegrad 26, varför samfundet föreslår samma lönesättning för lexikonredaktörerna.

Punkt 8. Betänkandet uppskattar det årliga anslagsbehovet för artikelarvoden under fullt utbyggd verksamhet till 44 000 kr. Samfundet har för budgetåret 1962/63 kalkylerat med drygt halva beloppet. En viss förhöjning av de indexerade artikelarvodena har redan genom löneförhöjningar ägt rum. Det föreslagna beloppet — 25 000 kr. — torde enligt samfundet ungefär motsvara 1½ lexikonhäfte med ändrad typografi.

Punkt 11. Under det första arbetsåret kommer huvudredaktören att behöva resa förhållandevis mycket för att knyta kontakter med forskare och medarbetare samt för allmän orientering.

Punkt 13. Betänkandet föreslår, att nu utgående anslag av 8 500 kr. bibehålles tills vidare till dess Personhistoriska institutet erhållit rätt till vissa bokleveranser och bytesförbindelserna utbyggs.

Punkt 14. De för verksamheten erforderliga expenserna kan enligt samfundet ej stå i direkt proportion till redaktionens storlek. Samfundet har i förhållande till betänkandets kalkyler räknat med lägre kostnader för städning och telefoner men däremot tillkommer vissa omkostnader för transporter, stadsbud, hjälp med postärenden o. d., då någon expeditivsvakt ej ingår i den för budgetåret 1962/63 föreslagna personalen.

Punkt 15. Beräkningen av tryckningskostnaderna blir enligt samfundet beroende av den kommande överenskommelsen med tryckeri och förlag. Betänkandet beräknar tryckningskostnaderna till 10 000 kr. per häfte. Samfundet kalkylerar med viss förhöjning av kostnaderna. Utgivningen under budgetåret 1962/63 beräknas till 1¹/₂ häfte.

Punkt 16. I betänkandet föreslås en engångsanvisning av 10 000 kr. till inredande av arbetslokaler och anskaffande av kontorsmateriel, referenslitteratur m. m. För den utbyggnad av redaktionen, som är aktuell för budgetåret 1962/63, anser samfundet att halva beloppet är tillfyllest.

Punkt 17. Inkomster av försäljning av lexikonhäften har beräknats efter ett häfte med så gott som oförändrat pris och oförändrad försäljning. Med den ökade kapacitet per häfte, som den föreslagna nya typografien kommer att innebära, och med hänsyn till allmänna prisstegringar kan dock enligt samfundet det hittillsvarande prenumerantpriset av nio kr. per häfte anses för lågt. Å andra sidan finner samfundet det tveksamt, om det är möjligt att räkna med omgående försäljning av 500 exemplar av det första häftet.

V. Departementschefen

Statens åtaganden i fråga om Svenskt biografiskt lexikon har tidigare, framför allt under 1950-talet, blivit föremål för uppmärksamhet i skilda sammanhang. Jag erinrar här om dåvarande statskontorets och statens sakrevisions uttalanden i ärendet, vilka jag inledningsvis berört i min föregående framställning. Den då förda diskussionen om företaget orsakades främst av den långsamma utgivnings-takten och statsverkets med hänsyn därtill relativt betydande kostnader för verket. Det var bl. a. den ogynnsamma prognosen beträffande möjligheterna att inom rimlig tid färdigställa lexikonet, som föranledde mig att 1958 inhämta Kungl. Maj:ts bemyndigande att tillkalla särskilda sakkunniga med uppdrag att utreda hela frågan om ett fortsatt statligt stöd åt den personhistoriska forskning och publiceringsverksamhet, som representeras av detta verk.

I direktiven för utredningen framhöll jag bl. a., att de sakkunniga borde allvarligt överväga om de vid lexikonarbetets bedrivande vunna forskningsresultaten kunde göras tillgängliga i annan form än genom SBL. Vidare underströk jag att, därest utredningen skulle ge vid handen, att verket i någon form borde fullföljas, det skulle ankomma på de sakkunniga att pröva lämpligheten av att utgivandet temporärt vilade, varigenom eventuellt förutsättningar för ett avsevärt snabbare utgivande framdeles kunde skapas. Jag antydde även, att man som alternativ till nuvarande bundna alfabetiska utgivningsform kunde tänka sig ett system, där varje återstående häfte genomalfabetiserades, innebärande att varje band bildade en enhet med artiklar över hela alfabetet.

Genom det av 1958 års utredning angående SBL framlagda betänkandet har en värdefull kartläggning skett av den personhistoriska forskningen av detta slag, som bedrivs i Sverige och ett antal andra länder. Utredningen förordar fortsatt statligt stöd åt utgivningen av lexikonet. Verksamhetens ledning föreslås ankomma på en självständig statlig institution. Den återstående utgivningstiden har av utredningen ansetts kunna förkortas högst väsentligt, under förutsättning att vissa av utredningen förordade förslag och rekommendationer följes.

Utredningens arbete har rönt ett gynnsamt mottagande av remissinstanserna. Sålunda har de myndigheter — statskontoret, statens sakrevision och riksräkenskapsverket — som tidigare kommit i särskild beröring med problem i samband med lexikonutgivningen intagit en positiv hållning till flertalet av de av utredningen framlagda riktlinjerna och förslagen. Det samlade resultatet synes mig väl ägnat att läggas till grund för en bedömning av frågan om fortsatt statligt stöd åt nu ifrågakvarande forskning och publiceringsverksamhet.

Utredningen understryker, att SBL — såsom lexikonet hittills utformats — motsvarar högt ställda anspråk både när det gäller urvalet och den vetenskapliga kvaliteten. I likhet med utredningen anser jag, att ett biografiskt lexikon med de egenskaper som utmärker verket fyller ett väsentligt behov inom viktiga delar av vårt samhällsliv. Främst behövs sålunda ett vetenskapligt biografiskt lexikon för historisk och annan humanistisk forskning. Även för medicinsk, naturvetenskaplig och teknisk forskning med personhistorisk anknytning torde lexikonet tack vare sitt breda urval av biograferade personer ha ett betydande värde. Också den akademiska undervisningen har kunnat dra nytta av SBL. Lexikonet har därigenom en viktig funktion att fylla för verksamheten vid landets bibliotek, arkiv och museer. Verket bör otvivelaktigt vara av värde också för skolor, organisationer, kommuner och företag. Det biografiska intresset hos många enskilda bör i detta sammanhang även framhållas.

Utredningen har i anslutning till direktiven ingående diskuterat formerna för en publicering av de forskningsresultat, som framkommer vid lexikonarbetet. Enligt utredningen kan de fördelar, som vinnes genom en annan utgivningsform än den hittillsvarande, även erhållas vid en snabbare utgivning av verket i nuvarande alfabetiska form. Vidare anser utredningen, att det ej heller finns tillräckligt starka skäl för att genom en ny utgivningsform bryta verkets enhetlighet. Tanken på att genom en tillfällig nedläggning av utgivningen skapa förutsättningar för en snabbare utgivning framdeles avvisas bestämt av utredningen.

Utredningen har funnit att en oförändrad utgivningstakt under vissa hittills gällande förutsättningar i övrigt skulle kunna leda till en så avsevärd återstående utgivningstid som ca 300 år. Enligt utredningens bedömning står den nuvarande artikellängden och lexikonets omfång över huvud taget i särklass vid en internationell jämförelse. Utredningen föreslår, att återstående utgivningstid begränsas till kortast tänkbara tid med hänsyn till de årliga kostnaderna och möjligheterna att erhålla kompetenta medarbetare. Denna målsättning leder enligt utredningen fram till att den återstående utgivningstiden för lexikonet borde

kunna fixeras till 30 år. Med utgångspunkt i denna utgivningstid har utredningen ingående diskuterat riktlinjerna för lexikonverksamhetens bedrivande. Förutsättningen har härvid varit, att SBL:s vetenskapliga syfte ej äventyras genom de av utredningen föreslagna åtgärderna. En begränsning av utgivningstiden framtvingar emellertid — såsom utredningen visar — att utgivningsprinciperna måste ändras och redaktionsarbetet även i övrigt rationaliseras. För att möjliggöra den angivna utgivningstakten kräves enligt utredningen att nu utgående årsanslag av 80 000 kr. under en period av tre budgetår successivt höjes till ca 275 000 kr. Härutöver beräknas engångsanvisningar om tillhoppa 35 000 kr. Årsanslag av nämnda storlek skulle enligt utredningen behöva utgå till dess verket efter en 30-årig återstående utgivningstid fullbordats. Härvid förutsättes, att — utom under de första åren — kostnaderna för tryckning av lexikonet helt skall kunna bestridas av de intäkter, som uppstår vid försäljning av lexikonhäften. Det är nämligen enligt utredningen ej möjligt att få ett förlag att bekosta SBL:s tryckning och försäljning om ej särskilt bidrag av statsmedel utgår till förlaget. Utredningen föreslår därför, att ett förlag engageras i utgivningen endast på så vis, att det omhänderhar distributionen.

Det är redan mot bakgrunden av vad jag tidigare anfört rörande behovet och värdet av lexikonet nödvändigt, att en radikal förkortning av den återstående utgivningstiden sättes som villkor för fortsatt statligt engagemang på längre sikt. De vägar utredningen anvisat, för att en sådan förkortning skall kunna nås, finner jag i allt väsentligt ändamålsenliga. Med hänsyn till angelägenheten av att landet erhåller en fullständig nationalbiografi av den vetenskapliga halt, som kännetecknar SBL, är jag därför beredd förordna, att staten åtager sig kostnaderna för fortsatt utgivning av SBL i huvudsaklig överensstämmelse med de av utredningen angivna riktlinjerna och rekommendationerna. Jag ansluter mig sålunda till utredningens förslag, att den återstående utgivningstiden bör begränsas till högst 30 år, och förutsätter att arbetet skall kunna fullföljas i huvudsak inom ramen för den av utredningen tänkta organisationen. Den förordade årliga kostnadsramen vid full utbyggnad anser jag mig sålunda i stort sett kunna godtaga. Jag är emellertid inte beredd att i detalj taga ställning till andra frågor om medelsanvisning än dem som avser nästa budgetår. I det följande avser jag att på grundval av den anmälan av anslagsbehovet för budgetåret 1962/63, som styrelsen för Samfundet för Svenskt biografiskt lexikons utgivande — med utgångspunkt i utredningens förslag — ingivit, förordna erforderlig medelsanvisning för nämnda budgetår. Dessförinnan vill jag beröra vissa enskildheter i förslagen.

Jag delar utredningens uppfattning, att nuvarande organisation av ledningen av SBL måste betecknas som tämligen komplicerad och inte helt ändamålsenlig. Utredningens förslag, att för det fortsatta utgivandet av SBL inrättas en fristående, helt statlig institution, synes mig väl tillgodose det uppställda syftet. Jag biträder därför detta förslag och föreslår att institutionen benämnes *svenskt*

biografiskt lexikon. Ansvaret för förvaltningen samt ledningen av redaktionens arbete bör såsom utredningen föreslagit åvila en särskild av Kungl. Maj:t utsedd styrelse. Den omedelbara ledningen av verksamheten bör åvila en huvudredaktör. Styrelsen bör bestå av fem ledamöter, av vilka huvudredaktören bör vara självskriven. I styrelsen bör ingå företrädare för humanistisk forskning och för landets arkivväsen. Jämväl administrativ och ekonomisk sakkunskap bör vara representerad i styrelsen. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda närmare föreskrifter om styrelsens sammansättning och uppgifter.

I den nuvarande organisationen har, såsom framgått av min redogörelse i det föregående, en personhistorisk forsknings- och servicecentral vuxit fram. Denna enhet benämnes Personhistoriska institutet. I anslutning till vad jag här anfört beträffande syftet med ett fortsatt statligt åtagande i fråga om lexikonutgivningen vill jag något beröra frågan om detta instituts ställning. Utredningen understryker vikten av att Personhistoriska institutets verksamhet underordnas de krav, som en starkt påskyndad lexikonutgivning föranleder. Samtidigt föreslår emellertid utredningen, att — därest anspråken på institutet som forskningscentral skulle öka — frågan om redaktionens ställning som personhistorisk forskningscentral omprövas. Utredningens uppfattning om redaktionens funktion som personhistoriskt institut har i stort sett mött gensvar hos de remissmyndigheter, som yttrat sig i denna fråga. Statskontoret däremot finner att sådan forskning, som inte äger direkt samband med lexikonets fullföljande, ej bör förekomma.

För egen del anser jag det vara av största vikt, att insatserna koncentreras till själva lexikonarbetet och att den personhistoriska forskningscentral, som redaktionen till en del kommit att utgöra, helt underordnas de krav, som en forcerad utgivning av SBL ställer. Personhistoriska institutets uppgifter torde därför i huvudsak sammanfalla med de uppgifter, som kommer att åvila redaktionen för SBL. Några skäl att i fortsättningen bibehålla benämningen personhistoriska institutet på en integrerande del av den samlade verksamheten anser jag därför inte föreligga.

Beträffande utredningens anvisningar för utformningen av den återstående sviten — vilka jag redan tidigare ansett mig kunna i huvudsak godtaga — vill jag här endast tillägga följande.

Med hänsyn till vad utredningen anfört rörande den nuvarande alfabetiska huvudformen finner jag ingen anledning till erinran mot förslaget att denna form bibehålles.

Urvalsprinciperna har av flera remissinstanser ansetts vara alltför snäva. Sålunda finner några instanser den föreslagna begränsningen beklaglig, exempelvis om den skulle drabba kategorien svensk-amerikaner. Också beträffande andra grupper, som utredningen ansett böra uteslutas, har röster höjts för att ifrågavarande grupper borde medtagas. Förslaget angående hänvisningsartiklar — innebärande i huvudsak, att vissa artiklar endast skulle innehålla grundläggande data och i övrigt hänvisa till andra biografiska lexikon eller motsva-

rande verk — betecknas av flera remissinstanser som otillfredsställande; i några fall avvisas förslaget.

I sak har jag ingenting att invända mot vad utredningen anfört och föreslagit angående utgivningsprinciperna och däribland sålunda principerna för urvalet. Jag anser det dock inte uteslutet, att det i enstaka fall kan visa sig motiverat att göra undantag från utredningens förslag och rekommendationer i dessa hänseenden. Möjligheterna härtill torde dock bli starkt begränsade om den av mig godtagna tidsramen icke skall sprängas. Denna ram har såsom nämnts uppställts just med utgångspunkt i att de av utredningen föreslagna begränsningarna i allt väsentligt verkligen genomföres. I detta sammanhang vill jag till ledning för det fortsatta arbetet understryka, att det vid bifall till mitt förslag bör ankomma på styrelsen att med beaktande av vad jag i det föregående anfört rörande riktlinjerna så organisera lexikonarbetet, att verket kan från början fullföljas i nu avsedd utgivningstakt. Jag utgår från att styrelsen årligen i samband med sina anslagsäskanden lämnar en redogörelse för lexikonarbetets fortskridande och därvid analyserar situationen speciellt med avseende på den beräknade utgivningstiden.

Jag vill även understryka det angelägna i att styrelsen tillvaratar alla möjligheter att öka inkomsterna av försäljningen av SBL. Utredningen förutsätter att det fr. o. m. tredje utbyggnadsåret skall bli möjligt att medelst försäljningsintäkterna bekosta SBL:s tryckning. I likhet med statskontoret och skolöverstyrelsen är jag av den meningen, att en upplysningskampanj snarast bör startas för att antalet abonnenter och därigenom intäkterna skall kunna ökas i avsedd omfattning. Jag återkommer till denna fråga.

Redaktionens personalorganisation skall enligt utredningens förslag vid full utbyggnad omfatta följande tjänster, nämligen en som huvudredaktör i B 3, två som redaktör i A 24 samt två som amanuens i reglerad befordringsgång ävensom en som kontorist, två som kanslibiträde och en som expeditionsvakt. De nu — med arvoden motsvarande vissa löner för statstjänstemän — anställda befattningshavarna utgöres av en redaktionssekreterare och två kanslibiträden, av vilka ett med halvtidstjänstgöring. Utredningen har dimensionerat redaktionens personal med utgångspunkt i att biografierna författas av tillfälliga medarbetare utanför redaktionspersonalens krets. Av denna anledning räknar utredningen med att för arvoden till artikelförfattare årligen måste anvisas 44 000 kr. Utredningen föreslår vidare som ett led i en rationalisering av forskningsarbetet, att årligen 6 000 kr. anvisas för arvodering av forskningsbiträden vid främst landsarkiven. Härjämte föreslår utredningen att medel anvisas till bl. a. arvode till styrelsens ordförande, sammanträdesarvoden samt övertids- och vikariatsersättningar.

För att det av mig förordade utgivningsprogrammet skall kunna genomföras, måste redaktionen ledas av en både vetenskapligt och administrativt högt kvalificerad kraft. Jag förordar med hänsyn därtill, att den av mig redan tidigare

förutsatta tjänsten som huvudredaktör placeras i lönegrad B 1. Innehavaren bör på förslag av styrelsen förordnas av Kungl. Maj:t för viss tid, förslagsvis sex år, med möjlighet att, där så visar sig lämpligt, kunna få förordnandet förlängt.

Enligt utredningens förslag skulle tjänst som redaktör placeras i lönegraden Ae 24. Sedan betänkandet framlades, har tjänsterna som förste arkivarie och sektionsföreståndare i riksarkivet och förste bibliotekarie vid de vetenskapliga biblioteken, med vilka utredningen jämställt tjänst som redaktör, placerats i lönegraden A 26. Jag har därför funnit det motiverat, att vid inrättande av tjänst som redaktör sådan tjänst placeras i Ae 26.

Utredningen föreslår, att avlagd filosofie licentiatexamen eller därmed jämförliga kunskaper inom SBL:s område skall uppställas som behörighetskrav för erhållande av tjänst som huvudredaktör eller redaktör vid lexikonet. Jag biträder detta förslag.

Statskontoret har bl. a. uttalat, att en av de båda föreslagna amanuens tjänsterna synes böra utbytas mot en högre biträdestjänst. Frågan härom bör enligt min mening framdeles övervägas av den blivande styrelsen i samband med utarbetande av förslag till anslagsäskanden.

Med anledning av vad bl. a. statens sakrevision anført rörande den kamerala verksamheten har jag låtit närmare undersöka möjligheterna till viss samordning i detta hänseende mellan riksarkivet och den förordade nya institutionen. Jag förutsätter, att kassa- och bokföringsarbetet samt vissa därmed sammanhängande administrativa göromål skall kunna ombesörjas av befattningshavare vid riksarkivet, varigenom en viss minskning av den för dessa uppgifter avsedda arbetskraften vid den föreslagna institutionen kan ernås.

I likhet med statskontoret finner jag att arbetsuppgifterna för en av de av utredningen föreslagna kanslibitträdestjänsterna inte motiverar högre tjänst än tjänst som kontorsbiträde i reglerad befordringsgång.

Tillräckliga skäl har enligt min mening ej anförts för inrättande av en särskild tjänst som expeditionsvakt vid den nya statliga institutionen. Alla möjligheter till samordning med riksarkivet i fråga om vaktmästarsysslor bör först prövas, innan ställning toges till denna del av förslaget.

Utredningen föreslår, att artikelarvodena göres beroende av de förändringar som lektorslönerna är underkastade. Vidare rekommenderar utredningen, att frågan om en beräkning av redaktörernas löner efter ackordsprincipen prövas sedan utgivningsverksamheten varit i funktion en tid. För egen del anser jag mig inte kunna tillstyrka, att beslut fattas om en automatisk anpassning av ifrågavarande arvoden till vissa löner. Det bör enligt min mening ankomma på styrelsen att inom ramen för de resurser, som kan ställas till förfogande för ändamålet, bestämma artikelarvodenas storlek.

Ett spørsmål, som beträffande SBL tidigare vållat meningsbrytningar och som utredningen i enlighet med direktiven tagit upp till behandling, gäller redaktionsmedlemmarnas skyldigheter och rättigheter i fråga om författande

av artiklar. Jag biträder helt utredningens uppfattning, att redaktionsmedlemmarna endast i undantagsfall bör anmodas att författa artiklar för lexikonet. Vid remissbehandlingen har ett betydande motstånd rests mot utredningens förslag, att redaktionen medlemmar i sådana fall inte skall äga rätt till särskild gottgörelse för ifrågavarande arbete. Trots de invändningar som utredningens förslag i denna del mött — jag erinrar exempelvis om vad vitterhetsakademien uttalat — förordar jag på de av utredningen anförda principiella skälen, att i de fall, då det blir nödvändigt att redaktionsmedlem anlitas som författare, arbetet bör anses tillhöra tjänstgöringsskyldigheten.

Jag förutsätter, att den nya lexikonredaktionen kan inrymmas i riksarkivets lokaler. Det torde böra ankomma på styrelsen att i lokalfrågan samråda med riksarkivet och byggnadsstyrelsen.

I likhet med utredningen utgår jag från att samfundets samlingar i form av bibliotek, arkiv, register, lager m. m. skall fr. o. m. den 1 juli 1962 utan kostnad för statsverket överlätas på den föreslagna statliga institutionen.

Jag övergår nu till att behandla den anmälan om anslagsbehovet för nästa budgetår, som samfundet ingivit, och hänvisar därvid till de punkter i samfundets framställning, som jag tidigare refererat.

Under hänvisning till vad jag tidigare anført rörande tjänsten som huvudredaktör föreslår jag att en sådan tjänst, med placering i Bp 1, inrättas fr. o. m. nästa budgetår (p. 1).

I anslutning till samfundets förslag förordar jag vidare, att fr. o. m. nästa budgetår inrättas dels en tjänst som redaktör i Ae 26, dels en tjänst som amanuens i reglerad befordringsgång eller assistent (p. 2 och 3). Beträffande kompetenskraven i fråga om tjänst som amanuens eller assistent samt inplacering i lönegrad av eventuell assistenttjänst torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles meddela beslut.

Därjämte förordar jag, att medel beräknas för en extra ordinarie tjänst som kanslibiträde och en tjänst som kontorsbiträde i reglerad befordringsgång (p. 4 och 5).

Medelsanvisningen till övertids- och vikariatsersättningar (p. 10) samt till expenser (p. 14) bör nästa budgetår begränsas till 1 000 kr. respektive 6 900 kr.

I övrigt godtager jag de av samfundet gjorda kalkylerna (p. 6, 7, 8 och 9 samt 11, 12, 13, 15, 16 och 17) och beräknar i enlighet därmed erforderliga medel. Jag vill, med anledning av vad samfundet i sin motivering under punkten 13 anført rörande Personhistoriska institutet, erinra om mitt ställningstagande i det föregående till frågan om denna enhets ställning.

Utöver den medelsanvisning, som jag med anledning av samfundets framställning förordat, beräknar jag 2 000 kr. till kompensation för höjda folkpensionsavgifter.

För nästa budgetår erfordras till följd av vad jag här föreslagit en sammanlagd medelsanvisning av 192 000 kr. Beloppet torde böra anvisas i form av ett förslagsanslag till avlöningar och ett förslagsanslag till omkostnader. Under sistnämnda anslag bör såsom särskilda uppbördsmedel upptagas beräknade inkomster av försäljningsverksamheten. I jämförelse med medelsanvisningen för innevarande budgetår innebär det förordade beloppet en höjning med (192 000 — 80 000 =) 112 000 kr.

Slutligen vill jag återkomma till frågan om åtgärder i syfte att öka antalet abonnenter.

Å delposten Bidrag till utgivande av Svenskt biografiskt lexikon av reservationsanslaget Understöd för utgivande av tidskrifter, lärda verk och läroböcker fanns vid utgången av budgetåret 1960/61 en reservation av i runt tal 75 000 kr. Under hänvisning till vad jag tidigare anfört förordar jag, att — om riksdagen ej har något att erinra däremot — Kungl. Maj:t efter förslag av styrelsen för den nya institutionen skall äga rätt att under budgetåret 1962/63 av då förefintlig reservation disponera högst 25 000 kr. för ändamål, som sammanhänger med igångsättande av SBL:s fortsatta utgivning, främst för en upplysningskampanj. Återstoden av vid kommande budgetårsskifte befintlig reservation kommer enligt gällande regler att överföras till budgetutjämningsfonden.

Under åberopande av vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

I. godkänna de av mig i det föregående förordade riktlinjerna för fortsatt utgivande av svenskt biografiskt lexikon;

II. besluta att en statlig institution, benämnd svenskt biografiskt lexikon, skall inrättas fr. o. m. den 1 juli 1962;

III. bemyndiga Kungl. Maj:t att upprätta personalförteckning för den nya institutionen i enlighet med vad jag i det föregående förordat;

IV. godkänna följande avlöningsstat för ifrågavarande institution, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1962/63:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i> ..	36 400
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	3 400
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	60 500
4. Särskild ersättning till tillfällig personal	28 000
5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	28 700
6. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	2 000
	Summa kr. 159 000

V. att till *Svenskt biografiskt lexikon: Avlöningar* för budgetåret 1962/63 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 159 000 kr.;

VI. att till *Svenskt biografiskt lexikon: Omkostnader* för budgetåret 1962/63 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 33 000 kr.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Inga Bäcklin

INNEHÅLL

	Sid.
I. Inledning	2
II. Betänkandet	6
III. Yttranden	25
IV. Anslagsberäkningar för budgetåret 1962/63	33
V. Departementschefen	35
